

Torsdagen den 25 november

Kl. 14.00

*Om strukturom-
vandlingen inom
gummiindustrin*

Förhandlingarna leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2 Om strukturomvandlingen inom gummiindustrin

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Håkanssons i Trelleborg (s) den 29 oktober anmälda fråga, 1976/77:49, och anförde:

Herr talman! Herr Håkansson i Trelleborg har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar föreslå med anledning av den pågående strukturomvandlingen av den svenska gummiindustrin.

Gummivaruindustrin sysselsätter ca 15 000 personer. De två största produktgrupperna är gummidäck och industrigummi. Viktmässigt torde bildäck svara för ungefär halva produktionen, motsvarande ca 40 % av branschens saluvärde. Industrigummits andel av saluvärdet uppgår till ungefär hälften. Gummiskor var i Sverige länge den dominerande sektorn men spelar nu värdemässigt en underordnad roll.

Gummivaruindustrin domineras av ett fåtal större företag. Åtta storföretag svarar för ca fyra femtedelar av produktionen och tre fjärdedelar av sysselsättningen inom branschen. I dag tillverkas bildäck av endast tre företag. Ett företag tillverkar gummiskor. Produkter som hänförs till gruppen industrigummi tillverkas inom ca 25 företag av varierande storlek. Regummering och reparationer bedrivs vid ett stort antal mindre arbetsställen. Detta pekar på branschens stora regionalpolitiska betydelse.

Gummivaruindustrin torde stå inför betydande omställningsproblem. Tilltagande importkonkurrens i kombination med radialdäckens inträde på marknaden har medfört en volymmässig avmattning i den inhemska produktionen. Under de senaste åren har sysselsättningen minskat med ca 1 000 arbetstillfällen. Ökad lågprisimport av standardvaror kan komma att orsaka problem inom många företag.

Det är mot denna bakgrund angeläget, vilket såväl berörda fackliga organisationer som talesmän för branschen har påpekat, att en utredning om gummivaruindustrins situation och utvecklingstendenser kommer till stånd. Regeringen kommer inom kort att ge statens industriverk i uppdrag att utreda vissa frågor rörande gummivaruindustrin. I detta sammanhang bör även de regional- och sysselsättningspolitiska frågorna beaktas.

Avsikten är att industriverket i utredningsarbetet skall biträdas av en

*Om strukturom-
vandlingen inom
gummiindustrin*

särskild referensgrupp med representanter för berörda myndigheter och organisationer. En första rapport med lägesbeskrivning och problembild bör kunna avges till sommaren 1977.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Låt mig först få tacka för svaret.

I och för sig är svaret rätt naturligt men i någon mån kanske också uppseendeväckande. Rätt naturligt är det med hänsyn till den kraftiga strukturomvandling som pågår inom gummiindustrin. Dessa frågor har jag ganska nyligen diskuterat här i kammaren, varför jag inte skall göra det nu; jag tänker på anförandet i den allmänpolitiska debatten.

Låt mig bara sammanfattningsvis konstatera att tunga komponenter som bil- och cykeldäck är på väg ut ur den svenska tillverkningen. Man har svårigheter att hänga med när det gäller både material- och produktutveckling. Vidare är arbetsmiljöfrågorna på gummi- och plastsidan omfattande och sällsynt svårhanterliga. Den samlade effekten är på många håll förödande och kan i de berörda kommunerna avläsas på många olika sätt. Skall jag sammanfatta i fem punkter blir det så här:

1. Man lägger ned avdelningar och omstrukturerar.
2. Man minskar antalet sysselsatta.
3. Man gör förändringar i sina investeringsbudgetar, man senarelägger och beskär.
4. Man lämnar dåliga prognoser.
5. Försörjningsberedskapen påverkas.

Detta skapar oro såväl bland de anställda som givetvis i kommunerna.

I Trelleborg t. ex. har industrin prognoserat, för att inte säga utlovat, en sysselsättningsökning. I verkligheten har det blivit tvärtom. Sedan 1971 har antalet anställda vid Trelleborgs Gummifabrik minskat med mer än 650 personer. Det är hårda slag, då 70 % av industrisysselsättningen i kommunen finns inom gummiindustrin – att denna i praktiken består av ett företag, som har en fjärdedel av de i landet sysselsatta inom gummiindustrin, gör inte det hela lättare. Men problem finns förvisso på flera håll – egentligen på de flesta håll där man har gummiindustri. För oss trelleborgare är det ingen tröst att inte ha drabbats värst, mätt även i relativa tal.

I svaret finns, herr talman, mycket som är bra. Svaret är dock förvånansvärt, och värt att notera, ur en annan synvinkel. Vi har fått lära oss att den borgerliga regeringens handlande skall vila på den grund som regeringsdeklarationen utgör, och denna innehåller som bekant inte ett ord om näringslivets strukturomvandling, vilket är oförståeligt – och än mindre innehåller den något om gummiindustrin.

Det är bra att regeringen inte bara sitter. I andra viktiga frågor säger man sig inte ha nått fram. En del av de utlovade 400 000 nya jobben kan mycket väl få hamna inom gummiindustrin, gärna även i Trelleborg. Att man nu kanske kommer att nå längre än väntat är i och för sig bra.

Låt mig till sist få säga något om tidsåtgången. Jag vill formulera min tanke med hjälp av ett gammalt talesätt från modernäringen: Medan gräset växer dör kon. – Låt därför utredningen arbeta skyndsamt, så att konkreta åtgärder kan sättas in snabbt, medan tid är.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag har fastlagt tidtabellen i mitt svar – och den är rätt forcerad med tanke på att problemen inom den här branschen kommit snabbt och är påtagliga. Jag hoppas att herr Håkansson i Trelleborg noterade att regeringen har en bestämd vilja att snabbt få en kartläggning av de problem som finns. – Sedan tycker jag att herr Håkanssons fem punkter ytterligare vitsordar behovet av den översyn som industriverket får i uppdrag att göra.

Låt mig till sist säga att regeringsdeklarationen tog upp näringspolitikens bakgrund i principiella sammanhang. Det fanns ingen anledning att där ge sig in på en analys av enstaka branscher. Men regeringsdeklarationens anda innebär att man med snabbhet och med kraft skall gripa sig an de samhällsproblem som finns inom näringspolitikens ram.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Får jag bara foga till en sak. Jag vill tolka svaret, och även det senaste inlägget, så att i referensgruppen även skall finnas företrädare för berörda kommuner, och därutöver givetvis företrädare för de anställda och arbetsmarknadens parter i övrigt. Ett sådant tillvägagångssätt är bara en fortsättning på den väg som den gamla regeringen stakade ut.

Jag vill också understryka det som vi just har hört, nämligen att utvecklingen sker mycket snabbt och att utredningen alltså måste arbeta skyndsamt.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Den nya regeringens inriktning på en decentraliserad näringspolitik – som framgår av regeringsdeklarationen – gör det självklart att kommunerna deltar i detta samrådsarbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om ändrade bidrags- och lånebestämmelser för inköp av bil åt handikappad

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 16 november anmälda fråga, 1976/77:78, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat socialministern om han är beredd att medverka till att ompröva gällande bestämmelser rö-

*Om ändrade
bidrags- och
lånebestämmelser
för inköp av bil åt
handikappad*

Torsdagen den
25 november 1976

*Om ratifikation av
viss artikel i
Europarådets
sociala stadga*

rande bidrag och lån för inköp av bil för handikappade, så att även begagnade bilar omfattas av bestämmelserna. Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Jag kan svara kort. Gällande bestämmelser för bidrag och lån till motorfordon för handikappade hindrar inte att bidrag och lån används för inköp av begagnad bil.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig allra först tacka för ett kort men dock klagörande svar.

Anledningen till att jag ställde denna fråga var att man tydligen tolkar bestämmelserna olika i olika delar av vårt land. Jag syftar närmast på ett fall där en handikappad person, som uppfyllde de kriterier som gäller för bidrag och lån till anskaffande av bil, hade möjlighet att inköpa en mycket bra begagnad bil för ett pris av 20 000 kr. Men den som han vände sig till förklarade att han inte skulle köpa den bilen utan i stället en ny bil. Han skulle nämligen inte få lån och inte heller bidrag till en begagnad bil.

Tydligen tolkar man alltså bestämmelserna olika i olika delar av vårt land. Därför är det värdefullt att jag har fått detta klarläggande svar, och jag är nöjd med detsamma. Jag hoppas att detta besked bekantgörs, så att de handikappade får vetskap om den möjlighet som finns.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ratifikation av viss artikel i Europarådets sociala stadga

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara fru *Berglunds* (s) den 17 november anmälda fråga, 1976/77:80, och anförde:

Herr talman! Fru Berglund har frågat mig om jag ämnar vidta åtgärder för att artikel 4 mom. 4 i Europarådets sociala stadga blir ratificerad. Genom en sådan ratifikation skulle vårt land "erkänna alla arbetstagares rätt till skäligen uppsägningstid vid anställningens upphörande".

Då statsmakterna år 1962 hade att ta ställning till ratifikation av den sociala stadgan gjordes vissa undantag med hänsyn till den rättstradition som vi då hade. Frågor om bl. a. uppsägningstid ansågs ankomma på arbetsmarknadens parter att reglera. Man fann det då olämpligt att göra internationella åtaganden som kunde tolkas som ett intrång i den gällande kollektivavtalsregleringen.

Nu är läget förändrat. Sedan den 1 juli 1974 gäller en lagstiftning om anställningsskydd, som bl. a. föreskriver uppsägningstider mellan en och sex månader. Det sociala skydd som innefattas i dessa regler står sig gott vid en internationell jämförelse. Visserligen görs några undantag från lagens tillämpningsområde, men de arbetstagargrupper som avses

med undantagen torde likväl vara försäkrade en skälig uppsägningstid på grund av annan lagstiftning, rättspraxis eller avtal.

Något hinder möter alltså inte längre mot ratifikation av det aktuella momentet i den sociala stadgan.

Inom socialdepartementet och arbetsmarknadsdepartementet pågår sedan en tid tillbaka en allsidig genomgång av stadgan. Där kan nämligen finnas andra moment som Sverige numera också borde kunna ratificera. Jag utgår från att regeringen – då den genomgången är klar – kommer att vidta åtgärder för att utsträcka ratifikationen så långt det är möjligt.

Inom regeringskansliet är det socialdepartementet som svarar för frågor som rör den sociala stadgan. Jag har därför samrått med chefen för socialdepartementet rörande mitt svar till fru Berglund.

Fru BERGLUND (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Ahlmark för det positiva svaret på min fråga. Det gläder mig också att höra att man går igenom hela stadgan för att göra vårt ställningstagande i fråga om ratificeringen mera up-to-date.

Anledningen till min fråga är att Europarådets social- och hälsoutskott arbetar med en rapport om skydd för arbetare mot arbetslöshetens följder. I det underlagsmaterial som vi har fått lämnas en redovisning för bl. a. arbetsmarknadssituationen i de olika medlemsstaterna och också för vilka länder som har godkänt sociala stadgan i det avsnitt som gäller arbetsmarknaden. Av den framgår att Sverige inte ratificerat artikel 4 mom. 4. Av sammanställningen kan man lätt dra slutsatsen att anställningstryggheten är sämre i Sverige än i de flesta andra medlemsstater.

Europarådet har enligt sina stadgar en allmän skyldighet att främja sociala och ekonomiska framsteg i medlemsstaterna. Utarbetandet av den europeiska sociala stadgan var ett led i det framstegsarbetet.

Redan när stadgan ratificerades 1962 framhölls i propositionen att det inte på någon väsentlig punkt fanns hinder mot godkännande av det skälet att svensk standard skulle vara lägre än vad som förutsattes i stadgan, men att denna i vissa avscenden fått en sådan utformning att man inte kunde godta den bl. a. av hänsyn till den framtida utvecklingen. Det gällde t. ex. uppsägningstiderna.

Av det material som vi fått framgår också det redan kända förhållandet att många miljoner människor går arbetslösa i Europa, t. ex. i Belgien 8,7 % och i Västtyskland 5,9 %. Sverige är det enda land som kommer under 2 %. Situationen är djupt oroande.

I utskottet har talats om olika metoder och försök att trygga sysselsättning och i övrigt skapa trygghet på arbetsmarknaden. Bl. a. har jag framhållit att de s. k. trygghetslagarna har haft en väsentlig betydelse för att minska arbetslösheten hos oss och trygga sysselsättningen för många. Mina kamrater i utskottet har då tittat på redovisningen av ratifikationen och höjt litet på ögonbrynen.

Jag vill avslutningsvis understryka vikten av att ha en lagstiftning

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Om ratifikation av
viss artikel i
Europarådets
sociala stadga*

som ger arbetstagarna trygghet på arbetsmarknaden. Genom att ratificera stadgans artikel 4 mom. 4 skulle vi också ta bort den vita fläcken i den internationella redovisningen.

Än en gång tack för svaret!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om kvinnlig tronföljd

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr *Siegbahns* (m) den 17 november anmälda fråga, 1976/77:81, och anförde:

Herr talman! Herr Siegbahn har frågat mig när utredningen om kvinnlig tronföljd väntas bli överlämnad och om regeringen avser att under innevarande riksmöte förelägga riksdagen proposition i denna fråga.

Enligt vad jag har inhämtat kommer utredningen om kvinnlig tronföljd sannolikt att lägga fram resultatet av sitt arbete i början av nästa år. Därefter bör remissbehandling äga rum. Det är därför inte troligt att proposition i denna fråga kan läggas fram så snart att ett första beslut kan fattas under innevarande riksmöte.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr justitieministern för svaret på min fråga.

Orsaken till att jag ställde frågan var den senfärdighet som den tidigare regeringen visat i detta avseende. Riksdagen krävde ju genom beslut redan i början av hösten 1975 att man skulle utreda och framlägga förslag om införande av kvinnlig tronföljd. Den dåvarande regeringen dröjde så länge med att över huvud taget tillsätta en utredning att herr Björck i Nässjö ställde en fråga i ärendet. Så småningom kom emellertid en utredning till stånd.

I och för sig är frågan inte av större svårighetsgrad än att utredningen och en därav föranledd proposition lätt skulle ha kunnat framläggas vid föregående riksmöte. Det skulle ha fått till konsekvens att kvinnlig tronföljd, som ju bl. a. är en naturlig jämlikhetsfråga, i dag hade varit ett politiskt och juridiskt faktum. Men mot bakgrund av frågans tidigare handläggning synes det uppenbart att föregående regering avsiktligt drog saken i långbänk.

Jag noterar nu med tillfredsställelse att frågan har kommit på rätt bog och att man inom en rimlig tid och så snart som möjligt kan vänta ett framläggande av utredningen och därpå följande proposition.

Det kan naturligtvis tyckas som om saken, efter vad som tidigare hänt, just i dag inte är särskilt brådskande – med hänsyn till valperiodens längd – men det kan komma situationer då både en färdig utredning

och inte minst en första läsning av en proposition om kvinnlig tronföljd skulle kunna ha ett betydande värde.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om intrång i mötes- och organisationsfriheten

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr Hallgrens (vpk) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:89, och anförde:

Herr talman! Herr Hallgren har frågat mig om jag anser det vara förenligt med mötes- och organisationsfriheten att polisen gör intrång på föreningsmöten och registrerar samtliga närvarande.

Som bekant kommer nya bestämmelser i regeringsformen om grundläggande fri- och rättigheter att träda i kraft den 1 januari 1977. Både de nuvarande reglerna om mötes- och föreningsfriheterna och de som kommer att gälla från årsskiftet innebär att polisen som regel inte får ingripa mot någon med anledning av att han deltar eller har deltagit i ett möte eller är medlem i en viss förening. Ingripande får bara ske om det finns uttryckligt stöd för det t. ex. i lagen om allmänna sammankomster eller i brottsbalkens regler om olovlig kårverksamhet. Men att någon är närvarande vid ett möte eller deltar i föreningsaktiviteter kan självfallet inte skydda honom från ingripande på någon annan grund. Han kan t. ex. vara efterspanad för brott eller uppehålla sig här i landet i strid mot gällande utlänningslagstiftning.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Polisens uppträdande i det här fallet tycker jag är minst sagt oroväckande och anmärkningsvärt. Att 15 poliser tränger in på ett politiskt möte som anordnats av den grekiska organisationen Vigas Fereos och kräver att alla skall legitimera sig och samtidigt registrerar samtliga närvarande hör dess bättre till ovanligheterna – men det som har skett är allvarligt nog.

I den nyligen antagna grundlagen, som justitieministern nämnde, står inskrivet: "Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet." Och i sista delen av samma paragraf står det: "Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas." Detta gäller naturligtvis inte förrän nästa år, men andan borde ju finnas i alla fall.

Mötesfriheten är ju inskriven i grundlagen – liksom skyddet mot registrering. Det är en del av de demokratiska fri- och rättigheter som skall gälla också för utlänningar här i landet, om inte annan lag föreskriver annat.

Jag betraktar polisens övergrepp i det här fallet som direkt stridande

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Om intrång i mötes-
och organisations-
friheten*

Torsdagen den
25 november 1976

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Tornedalen*

mot andan i grundlagen.

Polisens utlåtande om greker i allmänhet är också anmärkningsvärt. I ett uttalande för Aftonbladet den 12 november – alltså dagen efter – förklarar chefen för utlänningsroteln sin syn på grekerna så här: "Grekerna är litet hetsiga av sig, men jag förstår inte upprördheten." På en ytterligare fråga, om polisen brukar göra sådana kontroller, blev svaret: "Tja, litet då och då. Igår var det en storkontroll, även om den var litet sen på året. Vi räknar med att de som arbetat här över sommaren har åkt den 15 oktober – och att de som vagabonderar kvar här är litet skumma." – Detta är nära nog snudd på hets mot folkgrupp!

Intrånget på ett slutet möte är mycket allvarligt och en kränkning av mötesfriheten. Förklaringen från polisen, att man inte visste att det pågick möte, är helt ohållbar, eftersom lokalen bara används som möteslokal. Registreringen är lika allvarlig, eftersom den inte kan förklaras eller på något sätt motiveras. Grekerna betraktar detta som en ren provokation.

Har justitieministern för avsikt att utreda den här frågan grundligt?

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Såsom framgick av mitt svar utgör reglerna om mötesfriheten inte något hinder för föreskriven utlänningskontroll, men det är självklart att man bör undvika att utföra en sådan kontroll under pågående möte. Lika klart är det att föreskrifterna om utlänningskontroll under inga omständigheter får användas i avsikt att försvåra utlänningsmötesverksamhet, t. ex. genom att möten där utlänningsdeltagare systematiskt blir föremål för sådan kontroll.

Jag vill tillägga att jag inte kan ta ställning till vad som kan ha hänt vid det tillfälle som herr Hallgren talar om. Den frågan får utredas och prövas i vanlig ordning.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag tackar för det senaste medgivandet från statsrådet. Nu kan man förutsätta att det blir en grundlig utredning om huruvida polisen hade rätt att göra på det här sättet och att den i fortsättningen kommer att avstå från sådant och få instruktioner om att så här får det inte gå till.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen i Tornedalen

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru *Marklunds* (vpk) den 9 november anmälda fråga, 1976/77:61, dels herr *Hälls* (s) den 12 november anmälda fråga, 1976/77:75, och anförde:

Herr talman! Fru Marklund har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar att vidta för att klara sysselsättningen i Tornedalen och förhindra fortsatt avfolkning.

Herr Häll har frågat mig om det är riktigt att alla planer på gruvbrytning i Kaunisvaara nu har skrinlagts.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Något beslut som gäller frågan om gruvdrift i Kaunisvaara har inte fattats vare sig av regeringen eller av den ansvariga myndigheten, nämnden för statens gruvegendom. Som komplettering till de rent företags-ekonomiska bedömningarna av projektet görs på uppdrag av nämnden en samhällsekonomisk bedömning inom statens industriverk. Denna beräknas vara klar inom kort. Jag kan därför inte nu säga när regeringen kan ta sitt beslut. Redan nu vill jag dock understryka att skulle projektet ur samhällsekonomisk synvinkel visa sig ogynnsamt måste vi överge planerna på gruvdrift. I stället får vi pröva andra alternativ för att trygga sysselsättningen i Tornedalen.

I övrigt vill jag framhålla att sysselsättningsutvecklingen i hela Tornedalen följs ingående från regeringens sida. Vi är väl medvetna om de problem som finns. Jag vill också understryka att jag kommer att verka för en förstärkning av regionalpolitiken och för att den i ökad utsträckning inriktas på inlandskommunernas problem. Som ett led i detta arbete kommer regeringen inom kort att tillkalla en särskild parlamentariskt sammansatt delegation med uppgift att skyndsamt lämna förslag till och initiera åtgärder som kan öka sysselsättningen i Norrbottens län.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Kaunisvaaragruvan är inte något halmstrå vi griper efter. Den är en livsnerv för de här bygderna. Den är vårt enda hopp. Så, eller i liknande ordalag, uttrycker sig både kommunalpolitiker och människor som bor i de berörda bygderna så snart den här frågan kommer på tal.

Underlaget för det hopp man ger uttryck åt har verkligen varierat genom åren. Åtskilliga utredningar – jag vet inte hur länge de har hållit på – har utmynnat i konstaterandet att det krävs radikala åtgärder för att råda bot på de här problemen, som ständigt har vuxit, och vända utvecklingen i Tornedalen. Även i statsrådets svar tycker jag mig se liknande konstateranden.

Men, herr talman, finns det andra alternativ? Utredningar under ett tjugotal år har såvitt jag vet inte kommit fram till några. Det är därför inte underligt om människorna i den här bygden ser just gruvbrytningen som det mest realistiska. Man ser den inte som något trollslag som en gång för alla skulle lösa samtliga Tornedalens problem men som något som skulle ge kommunen ett andrum – i sista stund, vill jag påstå. Dessutom skulle gruvbrytningen göra det möjligt för befintlig småindustri

Torsdagen den
25 november 1976

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen i Tornedalen*

att fortsätta samt även stimulera till ny småindustri, som också kunde ge jobb.

Slutligen har vi den psykologiska faktorn, detta att människor får erfara att det äntligen börjar hända någonting i Tornedalen. LKAB har ju länge hävdat att det inte är företagsekonomiskt lönsamt att bryta malmen i Kaunisvaara. Men även i dess krassa ekonomiska beräkningar har jag tyckt mig skymta den uppfattningen att det vore vettigt för orten att gruvan sätts i gång.

Nu har alltså de ändrade planerna för NJA:s utbyggnad av LKAB tagits som motiv för att man skulle strypa planerna på gruvbrytningen. Jag vill bara fråga: Är verkligen allt det som har uppgivits från LKAB:s sida helt och ordentligt prövat? Man talar t. ex. om att inga andra Östersjöländer är intresserade av den här malmen. Är det verkligen säkert? Och prövar man alla samhällsekonomiska aspekter i den utredning som herr Åsling hänvisar till? Jag tycker att de frågorna är befogade mot bakgrund av de uttalanden som har gjorts från industriverkets sida efter LKAB:s besked.

Prövar man t. ex. de effekter som ett eventuellt övergivande av planerna på gruvbrytning skulle få för de gamla gruvsamhällena – i Kiruna och MalMBERGET? Skulle det betyda att man där skulle öka uttaget och därmed förkorta dessa samhällens livstid?

Jag tycker att en riktig samhällsekonomisk bedömning också skall ta med de aspekterna, och jag hoppas att herr statsrådet vill uttala sig även om detta.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Också jag vill tacka industriministern för svaret på frågan. Jag hade närmast konkret frågat beträffande gruvbrytningen i Kaunisvaara. Nu har fru Marklund betat av den biten, kan man säga. Jag uppfattade att hennes fråga mera inriktades på sysselsättningsskapande åtgärder av annan art i Tornedalen.

Min fråga rörde framför allt den samhällsekonomiska utredningen. Jag menar att det är endast en sådan utredning som kan ge ett ordentligt svar om värdet av en gruvbrytning i Kaunisvaara. Nu är den på väg att bli klar, och det gläder mig att höra.

Jag vill bara säga några ord om de åtgärder som enligt svaret planeras. Det gäller bl. a. den utredning jag nyss nämnde och den delegation som skall tillsättas. I fråga om utredningen framgår det ju redan i svaret att man nästan väntar sig att det skall bli ett negativt resultat av denna utredning. Oavsett resultatet av utredningen vill jag då fråga industriministern: Kommer utredningen att publiceras och kommer, i den mån det behövs, också att tillfogas någon förklaring, så att vi bl. a. i denna kammare kan få del av detta material?

När man nu tillsätter delegationen vill jag konstatera att det är bra att man säger att den skall initiera och föreslå åtgärder. Jag hade blivit närmast förtvivlad om man hade fortsatt med utredning – det har vi

gott om i den här delen av landet.

Jag vill fråga: Finns det måhända bakom detta litet djärva uttalande om förslag och initiativ redan nu några fasta planer?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Fru Marklund frågar om det finns andra konkreta alternativ till sysselsättning än gruvbrytning på Kaunisvaarafältet. Ja, det är uppenbart att man kan bedöma utvecklingen i Norrbotten på det sättet att en expansion inom småindustri, jordbruk, skogsbruk och över huvud taget inom näringslivet i hela dess vidd är möjlig. Det är delegationens uppgift att utifrån det rikhaltiga utredningsmaterial och den länsplanering som finns och utifrån de regionalpolitiska resurser som står till förfogande bedöma vilka utvecklingsmöjligheter som man här skall inrikta sig på i stället för en gruvbrytning, om en sådan inte kommer till stånd. Under alla förhållanden skall det ske under hänsynstagande till att Stålverk 80-projektet skjuts på framtiden.

Jag noterade också att herr Häll har uppfattat att delegationen som ett exekutivt organ får till uppgift mera att initiera konkreta åtgärder än att fortsätta utredningsarbetet. Det är en korrekt beskrivning – det är motivet för delegationen.

Fru Marklund frågar om jag bedömer det så att LKAB:s utredning är tillräckligt allsidig och att den ger ett tillräckligt underlag för den företagsekonomiska analysen av Kaunisvaaraprojektet. Det kan jag otvetydigt svara ja på. Den samhällsekonomiska bedömningen återstår att göra, och det finns anledning att återkomma till den när utredningen ligger på vårt bord.

Vi väntar inte något negativt svar. Vi väntar en objektiv analys, och vi har ingen anledning att undanhålla kammarens ledamöter resultatet av den analysen – detta sista sagt som svar till herr Häll.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! I och för sig är det positivt att industriministern i så pass klara ordalag nu talar om möjligheter som finns att utveckla småindustrin, de regionalpolitiska resurserna, det rikhaltiga materialet osv. Men allt detta har vi ju haft så länge, och ändå har utvecklingen i Tornedalen och i Pajala kommun i synnerhet hela tiden gått kräftgång till dagens läge, som nu av alla politiska partier i de kommunala instanserna där uppe bedöms som katastrofal. Därför är det helt befogat att ställa frågan om verkligen allt detta tas med i de bedömningar som nu görs.

Sedan bejarar herr statsrådet att LKAB:s material är tillräckligt som underlag för den företagsekonomiska bedömningen. Men jag utvidgade faktiskt min fråga till att gälla om man verkligen också i de samhällsekonomiska bedömningar som görs i industriverket tar upp t. ex. aspekten med de gamla gruvsamhällena och vad det betyder för dessa samhällens framtid om man överger planerna på gruvbrytning i Kaunisvaara. Jag föreställer mig att man då måste öka uttaget där för att klara materialet

Torsdagen den
25 november 1976

*Om åtgärder för att
säkra sysselsätt-
ningen i Bräcke*

till de planerade kulsinterverken. Dessa framstår i LKAB:s utredning i varje fall för mig som ett alternativ till den brytning som man hade planerat i Kaunisvaara och varifrån malmen skulle gå till Stålverk 80.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill till fru Marklund säga att jag är medveten om att man i Tornedalen länge haft den här beklagliga utvecklingen när det gäller sysselsättningen. Den får väl tillskrivas bl. a. den omständigheten att vi hittills inte haft en regionalpolitik som i tillräcklig mån tagit hänsyn till speciella problemområden. Målsättningen är nu att i ett fortlöpande reformarbete få en bättre avpassad regionalpolitik.

Vad beträffar den samhällsekonomiska utredning som industriverket gör är den förutsättningslös och kommer alltså att ta upp alla faktorer av intresse i sammanhanget.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag hoppas att det skall bli tillfälle att göra konstaterandet att den nya regeringens regionalpolitik så väl skiljer sig från den tidigare att Pajala kommun verkligen får den utveckling som är befogad. Ännu har jag inte sett så mycket belägg för det att jag vågar tro på det. Jag står som representant för vpk obunden i förhållande till både den tidigare och den nuvarande regeringen. Men om den borgerliga regeringen tar mer hänsyn till de aspekter som bör läggas på dessa frågor än den tidigare – det vill jag verkligen se.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Bara ett par ord som kommentar till industriministerns svar på min fråga, om kammarens ledamöter skulle få del av den här utvecklingen. Det är möjligt att det skall uttryckas på det sätt som industriministern gjorde. Industriministern sade att man inte hade någon anledning att undanhålla kammarens ledamöter resultatet av utredningen. Får jag tolka det som ett positivt svar på frågan, om vi får utredningen när den är klar?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att säkra sysselsättningen i Bräcke

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Östersund (s) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:86, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag är beredd att snabbt sätta in så att sysselsättningen kan räddas för samtliga anställda vid Bräcke Emballage AB.

Bräcke Emballage med drygt 60-talet anställda har sedan länge haft

svårigheter. Statligt ekonomiskt stöd har lämnats bolaget genom Norrlandsfonden och Jämtlands läns företagareförening. Problemen för bolaget har emellertid inte enbart varit av ekonomisk natur. Det har därför inte varit möjligt att enbart genom ytterligare tillskott av lånemedel trygga bolagets fortbestånd. Svårigheterna har nu lett till att bolaget försatts i konkurs.

I det nu uppkomna läget är det regeringens förhoppning att det skall visa sig vara möjligt att finna någon som är beredd att fortsätta verksamheten och ge sysselsättning för åtminstone flertalet av bolagets anställda. Kontakter med tänkbara nya intressenter har tagits.

Skulle dessa kontakter inte leda till något resultat är det regeringens avsikt att verka för att en ny industri kan etableras i Bräcke. Regeringen är väl medveten om de problem som ett bortfall av arbetstillfällen i Bräcke skapar för såväl den berörda personalen som kommunen och är självfallet beredd att med alla de lokaliseringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska medel som står till buds söka medverka till en lösning av problemen.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

Det är inget stort företag som det här gäller. Men det rör sig ändå om jobben för ett 60-tal anställda som nu fått besked om att de riskerar att bli arbetslösa till jul. För Bräcke kommun – en liten kommun i inre stödområdet med ca 9 500 invånare där sysselsättningen och befolknings- talet ständigt sjunkit under 1970-talet – är det också livsviktigt att sysselsättningen vid emballagefabriken kan räddas.

På länsplanet arbetar en samrådsgrupp med att finna alternativa lösningar, men såvitt jag vet har inga kontakter tagits från den nuvarande industriministerns sida vare sig med facket eller med samrådsgruppen.

Problemen för det aktuella företaget har varit akuta en tid, och nu är företaget försatt i konkurs. Jag vet att den förre industriministern hade personlig kontakt med företaget och att han arbetade med olika lösningar för att rädda sysselsättningen. Jag hoppas att den nye industriministern följer upp detta arbete och att han i det här fallet inte tillämpar den metod som han låtit framskynta i andra sammanhang – att det i första hand ankommer på företagen själva att klara sysselsättningsfrågorna. Här finns nämligen ingen företagare med i bilden som av egen kraft kan klara upp situationen. Vad som krävs för att klara sysselsättningsproblemen är ett kraftigt engagemang från samhället för att antingen rekonstruera företaget eller också skaffa en ersättningsindustri till Bräcke kommun med minst lika många sysselsättningstillfällen. Liknande tankegångar framförs i det svar som industriministern har lämnat.

Jag vet att industriministern är hårt arbetsbelastad, men jag hoppas ändå att han är beredd att medverka till en snabb lösning av de stora problem som har uppstått i Bräcke kommun.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om planerna på
uranbrytning i
Arjeplog*

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Ja, jag är beredd att medverka till en så snabb lösning som möjligt.

Herr Nilsson i Östersund är väl medveten om att också min företrädare i ämbetet och den förra regeringen insåg att med utsikt till resultat kunde inga ytterligare åtgärder vidtas i detta företag utan en genomgripande rekonstruktion. Jag vill betona detta med hänsyn till en rad felaktiga tidningsuppgifter som har skymtat i ett herr Nilsson i Östersund närstående organ. Den gamla regeringen hade alltså samma bedömning som den nya regeringen har.

Påståendet att det inte har förekommit några kontakter är felaktigt. Jag har faktiskt haft kontakter både med representanter för Bräcke kommun – det är jag själv som har tagit de kontakterna – och med intressenter som kan tänkas vilja träda in i detta projekt. Så sent som denna dag har tjänstemän på departementet fortsatt förhandlingarna med tänkbara nya intressenter. Jag hoppas alltså att det skall kunna bli en positiv lösning på detta för Bräcke kommun besvärliga problem.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag tror att herr Åsling och jag har samma bedömning av situationen i detta företag och tydligen även av vilka åtgärder som bör vidtas.

Frågan om huruvida kontakter har tagits är inte någon stor fråga. I söndags förklarade representanter för samrådsgruppen att man inte hade haft några kontakter med departementet. Jag hoppas att regeringen håller livlig kontakt med både facket och arbetsgruppen och att man gemensamt kan komma fram till en bra lösning på detta svåra problem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om planerna på uranbrytning i Arjeplog

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Boströms* (s) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:92, och anförde:

Herr talman! Herr Boström har frågat om jag anser att planerna på kontinuerlig uranbrytning i Arjeplog skall fullföljas.

LKAB har av den förra regeringen beviljats koncession för undersökning av möjligheterna att utvinna uran inom ett område i trakten av Arjeplog. LKAB har att självständigt bedöma huruvida man vill gå vidare och också begära bearbetningskoncession.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret och vill bara ställa en följdfråga:

Innebär svaret att industriministern om och när LKAB lägger in sin

ansökan om kontinuerlig uranbrytning kommer att ställa sig positiv till den?

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

Herr industriministern ÅSLING:

*Om planerna på
uranbrytning i
Arjeplog*

Herr talman! Den nya inriktning av energipolitiken som regeringen aviserat har föranlett LKAB att ta kontakt med regeringen för att få del av vår syn på behovet av uranbrytning i landet. LKAB har därvid förklarat sig intresserat av att söka efter andra mineral än uran inom Arjeplogsområdet och har meddelat sin avsikt att söka statligt lån för sådant ändamål. Jag kan nu säga att LKAB kommer att få ett sådant lån. Prospektering med inriktning på andra mineral än uran kommer alltså att ske i området. Det är angeläget också ur sysselsättningssynpunkt.

Jag vill betona detta och även påminna herr Boström om att nämnden för statens gruvegendom utvecklar en betydande prospekteringsaktivitet i Arjeplogsregionen.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle ville säga till industriministern att vad man i Arjeplog framför allt sett fram emot är uranbrytning. Man har betraktat detta som den avgörande insatsen för att sysselsättningen över huvud taget skulle kunna klaras. Genom uranbrytningen skulle ca 100 man kunna få sysselsättning. Det skulle alldeles säkert också medföra en positiv utveckling i fråga om annan hantering.

Därför ser jag det som ganska negativt att försök skall göras att finna sysselsättningstillfällen genom brytning av andra mineral. Jag delar den oro kommunalmännen känner sedan de läst dessa tidningsuppgifter. Jag hade, liksom kommunalmännen, hoppats att industriministern skulle ha kunnat ge ett positivt besked vad det gäller uranbrytningen i Arjeplog.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Boström måste ha missförstått mig. Jag utgår från att det viktigaste för Arjeplogs kommun är sysselsättningen. Om LKAB nu väljer – vilket man tydligen har för avsikt att göra – att styra över resurserna från prospektering och förberedelser för uranbrytning till prospektering och förberedelser för brytning av andra mineral, framför allt kopparmalm, innebär det att man tryggar sysselsättningen för människorna i detta område. Det är väl ändå så att det är sysselsättningen som är det primära, inte vad slag av mineral avsikten är att bryta.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! Industriministern är väl på det klara med att prospektering efter andra mineral än uran kommer att ta en oändligt lång tid. I Arjeplog är man angelägen om att få fram sysselsättning relativt snart. Prospektering efter uran skulle ha kunnat ge oss sysselsättning relativt snabbt. Lösningen på Arjeplogs sysselsättningsproblem ligger inte i att man börjar

med nya prospekteringar efter andra mineral, utan den ligger i att man åstadkommer en kontinuerlig uranbrytning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om utnyttjandet av SJ:s s. k. vpl 10-kort

Herr försvarsministern KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Nässjö (s) den 16 november anmälda fråga, 1976/77:76, till herr kommunikationsministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Gustavsson* i Nässjö har frågat kommunikationsministern vilka omedelbara åtgärder han avser att vidta för att underlätta för de värnpliktiga att på statens järnvägar utnyttja det s. k. vpl 10-kortet.

Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Förhandlingar pågår just nu mellan försvarets civilförvaltning och statens järnvägar om en återgång till stationsförsäljning av s. k. vpl 10-biljetter under veckans alla dagar. Jag räknar med att försäljningen kan återupptas inom en nära framtid.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för att han svarat på min fråga.

De s. k. vpl 10-resorna har betytt mycket för de värnpliktiga när det gällt att för en rimlig kostnad kunna ta sig från förbandsorten, inte minst i samband med helgerna.

Ursprungligen kunde de värnpliktiga som vilka andra resenärer som helst köpa biljetterna på järnvägsstationerna. Detta är naturligtvis en helt riktig princip. Sedan närmare ett år tillbaka har SJ och försvarets civilförvaltning tillämpat ett helt annat förfarande. Det innebär att försäljning numera endast får ske genom SJ:s resebyråer och ute på förbanden. Dessutom måste – och det är kanske det allvarligaste – de värnpliktiga köpa biljetten redan på tisdagen om de vill resa hem till veckohelgen.

Detta onödiga krångel har naturligtvis de värnpliktiga reagerat mot och protesterat mot. Även den dåvarande socialdemokratiska försvarsministern reagerade mot detta nya förfarande och tillsatte en arbetsgrupp för en översyn.

I våras gjorde också riksdagens försvarsutskott ett enhälligt ställningstagande, vilket riksdagen lika enigt ställde sig bakom. Utskottet framhöll:

”I den av försvarsministern tillsatta arbetsgruppen ingår representanter för försvars- och kommunikationsdepartementen samt för berörda myndigheter. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att man inom arbetsgruppen inte bara ser på tillämpningen av det s. k. vpl 10-systemet utan också överväger frågan om en övergång till helt fria hemresor för de värnpliktiga. Utskottet vill understryka det angelägna i att arbets-

gruppen arbetar skyndsamt.”

Detta arbete kom i gång på sommaren, och det borde enligt min uppfattning ha varit klart för länge sedan. Jag har fått ett intryck av att det främst är SJ och kommunikationsdepartementet som har orsakat problem i dessa diskussioner. Därför riktade jag min fråga till kommunikationsministern. Tyvärr vill han inte svara på min fråga, vilket hade varit lämpligt eftersom SJ inom regeringen tillhör kommunikationsministerns ansvarsområde.

De värnpliktiga har rätt att få ett konkret besked på denna punkt. Därför vill jag fråga försvarsministern: Vad menar försvarsministern med att försäljningen kan återupptas inom en nära framtid? Är det i morgon eller inom en eller två veckor?

Det andra problem som arbetsgruppen har att lösa gäller helt fria resor. En sådan ordning tänkte den socialdemokratiska regeringen pröva. Därför frågar jag: Är försvarsministern beredd att införa helt fria resor för de värnpliktiga?

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Gustavsson i Nässjö och jag har helt likartad uppfattning: det nuvarande systemet medför ett onödigt krångel och en rättelse måste komma till stånd.

När det gäller att jag svarade och inte kommunikationsministern vill jag bara påpeka, att vi faktiskt själva avgör arbetsfördelningen inom regeringen. Eftersom vi har bedömt det så att detta är en sak som närmast har anknytning till försvarsdepartementet, är det jag som svarar.

Även jag är litet förvånad över att detta ärende har dragit ut på tiden så länge. Frågan blev aktuell redan i början av detta år. När jag tillträdde min post såsom försvarsminister, var detta en av de första frågor jag blev orienterad om. Därefter har förhandlingar igångsatts. Jag kan avslöja att förhandlingarna mellan civillförvaltningen och statens järnvägar är inne i ett akut beslutsskede. Jag kan inte med säkerhet uttala mig om tidpunkten för arbetets avslutande. Det skulle nämligen innebära att jag påverkade förhandlingarna. Jag kan i alla fall försäkra herr Gustavsson att det inte rör sig om månader. Min förhoppning är att nya bestämmelser skall kunna träda i kraft vid årsskiftet.

När det sedan gäller de fria resorna har jag tidigare i annat sammanhang förklarat att jag eftersträvar ett så enkelt system som möjligt. Arbetsgruppen skall arbeta fram ett sådant. Kan vi finna en lösning i en parallell till det s. k. 70-kortet eller på något annat sätt ser jag det såsom en utomordentlig fördel. Min önskan är att vi skall komma fram till ett sådant förhållande.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag har inte ett ögonblick sökt förvägra regeringen rätten att avgöra vem som skall svara på frågor som ställs i denna kammar. Men eftersom problemet snarast ligger inom SJ:s ansvarsområde, be-

Torsdagen den
25 november 1976

Om remissbehandling av förslaget från beredningsgruppen avseende alkoholpolitiken

klagade jag att kommunikationsministern inte svarade på de frågor som jag hade riktat till honom.

Jag är litet förvånad över att försvarsministern säger att han inte ville påverka förhandlingarna. Detta är en fråga för regeringen, och då är det litet märkligt att höra ett statsråd ur den regeringen säga att han inte vill påverka förhandlingarna. Jag tycker att försvarsministern och kommunikationsministern, som båda finns här i kammaren, ganska enkelt skulle kunna göra upp om denna fråga: Okay, nu låter vi grabbarna resa på 10-kortet utan något krångel, och vi inför detta system med en gång. Märkvärdigare behöver inte det hela vara, herr Krönmark.

Herr försvarsministern KRÖNMARK:

Herr talman! Eftersom försvarets civilförvaltning och SJ just nu sitter i förhandlingar vill jag i det läget inte komma med några pekpinrar. Men jag kan försäkra herr Gustavsson i Nässjö att om dessa båda centrala myndigheter inte kommer till ett förhandlingsresultat inom den närmaste framtiden så kommer frågan att lösas på regeringsnivå.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om remissbehandling av förslaget från beredningsgruppen avseende alkoholpolitiken

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr Gustavssons i Nässjö (s) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:85, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Nässjö har frågat mig om regeringen avser att sända den alkoholpolitiska beredningsgruppens förslag på remiss innan regeringens förslag blir föremål för riksdagsbehandling.

Beredningsgruppen för frågor avseende alkoholpolitiken tillkallades i början av år 1976. Den har till uppgift att på grundval av alkoholpolitiska utredningens förslag och remissvaren över förslagen redovisa ett samlat underlag för regeringens ställningstagande till de alkoholpolitiska frågorna.

Dåvarande departementschefen framhöll i direktiven till gruppen att det var angeläget att snabbt få till stånd en mera samlad belysning av de alkoholpolitiska frågorna. Han framhöll också att gruppen under arbetets gång borde ta kontakt med berörda myndigheter och organisationer. Arbetet i beredningsgruppen har med hänsyn till direktiven bedrivits med utgångspunkt i att en ny remissomgång inte skulle komma till stånd.

Beredningsgruppen har enligt de givna direktiven haft ett stort antal överläggningar med bl. a. myndigheter, företrädare för branschorganisationer, fackliga organisationer och utredningar inom närliggande områden. Företrädare för nykterhetsorganisationerna har beretts tillfälle att

vid en s. k. hearing framföra sina synpunkter. Dessutom har ett flertal organisationer, bl. a. nykterhetsrörelsen, framfört skriftliga synpunkter till beredningsgruppen.

Förutom dessa kontakter har vid ett stort antal tillfällen enskilda medlemmar av beredningsgruppen haft överläggningar med företrädare för olika intressen beträffande frågor av mera begränsad räckvidd.

Jag anser liksom dåvarande socialministern att det är angeläget att riksdagens ledamöter snarast får möjlighet att ta ställning till ett samlat alkoholpolitiskt program. Med hänsyn härtill och till beredningsgruppens arbetssätt anser jag det inte motiverat med en ny remissomgång.

Gruppen kommer enligt vad jag har inhämtat att vid årsskiftet 1976–1977 lägga fram ett underlag för en bedömning av de alkoholpolitiska frågorna. Regeringen avser sedan att våren 1977 lägga fram förslag för riksdagen.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Skälet till min fråga var en tidningsartikel, där det stod att ytterligare en översyn skall göras i fråga om alkoholpolitiken efter det att den nu pågående översynen har skett. Jag anser att i ett läge när det finns ett framarbetat material bör man ha plats för en snabb remissomgång och ändå hinna behandla frågan till vårriksdagen. Det finns många knäckfrågor och remissvaren är splittrade på viktiga punkter. Därför vore det av värde om organisationerna fick möjlighet att ge till känna sina uppfattningar i de frågor som beredningsgruppen nu har arbetat igenom.

Det gäller målsättningen med alkoholpolitiken, inrättandet av ett alkoholpolitiskt råd, åldersgränser, alkoholreklam samt beskattning av rusdrycker, och det gäller också alkohol- och narkotikaupplysningen. Inte minst vad gäller den sistnämnda verksamheten har organisationerna gjort mycket stora insatser. De har stora erfarenheter, och då bör de få en chans att delge regeringen sina synpunkter med arbetsgruppens förslag som utgångspunkt. Självklart bör de också få möjlighet att i det skedet påverka ställningstagandet.

Jag är litet grand orolig för att den nya borgerliga regeringen vill koppla bort organisationerna och deras möjligheter till inflytande. Eftersom jag ser statsrådet Mogård i kammaren vill jag citera vad det för ungdomsfrågor ansvariga statsrådet säger just om alkohol- och narkotikaupplysningen: "Jag betvivlar nämligen – för att ta alkohol- och narkotikaupplysningen som exempel – att den största vinsten i detta avseende från samhällets synvinkel uppnås genom att stimulera fram vissa speciella aktiviteter. Jag betvivlar att kampanjer om alkohol- och narkotikamissbruk, genomförda av organisationer som inte har just detta som sin huvuduppgift, förmår avhålla ungdomar från att bruka stimulantia."

Jag vill fråga socialministern om han delar statsrådet Mogårds uppfattning på denna punkt och, om så är fallet, om den borgerliga regeringen kommer att ta bort detta anslag.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om remissbehand-
ling av förslaget från
beredningsgruppen
avseende alkohol-
politiken*

Jag tycker det är bra att man låtit företrädare för nykterhetsorganisationerna vara med och påverka arbetet, men det finns också andra organisationer som jobbat mycket aktivt med dessa frågor. De ställs nu utanför, och detta talar för att en snabb remissomgång bör tas. Om man skall nå framgångar ur samhällets synpunkt med alkoholpolitiken, bör man också så brett som möjligt försöka förankra de olika aktiviteterna.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Till herr Gustavsson i Nässjö vill jag säga att jag inte har lämnat några uppgifter till tidningarna som grund för den tidningsartikel han åberopar.

Det går inte, herr Gustavsson, att göra en remissomgång om vi skall lägga fram detta förslag i vår. Vi har arbetat med denna fråga efter de riktlinjer som förra socialministern drog upp, och vi kommer att handlägga den efter dessa riktlinjer också i fortsättningen.

Nu säger herr Gustavsson att organisationerna borde ha chansen att delge regeringen sina synpunkter. Men dessa synpunkter har kommit fram dels vid det tidigare remissförfarandet och dels, som framgick av mitt svar, genom att olika organisationer haft möjlighet att vid direkta diskussioner liksom brevlades framföra synpunkter.

Herr Gustavsson är orolig för att den nya regeringen inte tar hänsyn till organisationerna som man gjorde tidigare. Men vad är anledningen till den frågeställningen? Kan herr Gustavsson i något fall ge belägg för denna oro?

När utredningen är färdig skall vi bearbeta den och lägga fram förslaget i form av en proposition. Då får herr Gustavsson ta ställning till den. Det blir på samma sätt för herr Gustavsson nu, som vi på borgerligt håll har fått arbeta tidigare.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Jag har inte diskuterat vid vilken tidpunkt jag själv skall få ta ställning till den här frågan, utan jag har diskuterat om organisationernas möjligheter att ta del av det arbete som föregått inom departementet.

Man blir verkligen förvånad när man hör socialministern fråga: Vad är det som får Åke Gustavsson att tro att den nya regeringen skulle ha en annan syn på organisationerna och alkoholpolitiken än den gamla hade? Jag stod nyss i talarstolen och talade om vad det för ungdomsfrågor ansvariga statsrådet uttryckte för uppfattning när det gällde alkohol- och narkotikaupplysningen och organisationernas medverkan. Så ställde jag frågan till socialministern: Står socialministern också bakom denna uppfattning?

Herr talman! Jag skall upprepa min fråga från förra anförandet: Ställer sig socialministern bakom det uttalande som ungdomsministern gjort i fråga om organisationerna och deras möjligheter att driva informationsverksamhet när det gäller alkohol- och narkotikafrågor, eller tar socialministern avstånd från det ställningstagandet?

Torsdagen den
25 november 1976

Om remissbehandling av förslaget från beredningsgruppen avseende alkoholpolitiken

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Om herr Gustavsson i Nässjö läser upp det uttalande som fru Mogård har gjort, så skall jag ta ställning till det. Jag kan här inte ord för ord erinra mig vad hon sade, men om herr Gustavsson som sagt vill återge uttalandet, så kan vi fortsätta debatten.

Annars kan ju herr Gustavssons fråga också ställas till det statsråd som har föllt yttrandet – och det tycker jag vore lämpligt.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Detta är en underlig diskussion. I mitt första inlägg läste jag upp vad uttalandet handlade om, och nu skall jag göra det en gång till. Uttalandet lyder så här:

”Jag betvivlar nämligen – för att ta alkohol- och narkotikaupplysningen som exempel – att den största vinsten i detta avseende från samhällets synvinkel uppnås genom att stimulera fram vissa speciella aktiviteter. Jag betvivlar att kampanjer om alkohol- och narkotikamissbruk, genomförda av organisationer som inte har just detta som sin huvuduppgift, förmår avhålla ungdomar från att bruka stimulantia.”

Jag har frågat socialministern om detta, därför att den här saken också i mycket stor utsträckning berör socialdepartementet. Det var därför jag ville ha svar på frågan huruvida ni är överens på den punkten inom regeringen, eller om ni också där har olika uppfattningar.

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Fru Mogård säger till mig att Åke Gustavsson inte har läst upp hela det uttalande som det gäller, och därför vore det kanske lämpligt att herr Gustavsson gjorde detta, så kan vi fortsätta diskussionen sedan.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Om jag hade tillräckligt med tid på mig skulle jag naturligtvis läsa upp hela anförandet, men nu har jag inte det. Därför skall jag läsa upp det som är väsentligt.

Fru stadsrådet Mogård säger först att hon är tveksam när det gäller bidrag till organisationer som inte har som sin huvuduppgift att avhålla ungdomar från att bruka stimulantia. Därefter fortsätter hon:

”Däremot är jag övertygad om att den gemenskap som organisations- och föreningsverksamheten i allmänhet kan erbjuda har en påtagligt avhållande verkan vad gäller alkohol- och narkotikamissbruk och att den gemenskapen stöds bäst med generella bidrag till föreningslivet.”

Vad vi här diskuterar är ett riktat anslag från staten för alkohol- och narkotikainformation från organisationernas sida. Vi diskuterar inte den sociala miljö som föreningarna lever i. Vi debatterar huvudfrågan: Skall man också i fortsättningen ur samhällets synpunkt säga att det är värdefullt att organisationerna går in och bedriver kampanjer inom dessa områden och skall man därför ge statliga anslag till sådana kampanjer?

Torsdagen den
25 november 1976

*Om statsbidrag till
skolämneshörelser*

Herr socialministern GUSTAVSSON:

Herr talman! Nej, vad vi här diskuterar är Åke Gustavssons fråga huruvida regeringen avser att sända ut den alkoholpolitiska beredningsgruppens förslag på remiss.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! En av de frågor man har att ta ställning till i anslutning till den alkoholpolitiska beredningsgruppens utredning är statsanslaget, och just därför att detta anslag är så viktigt när det gäller organisationernas medverkan är det också viktigt ur remissynpunkt. Det är det som är bakgrunden till den frågeställningen, herr socialminister!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om statsbidrag till skolämneshörelser

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara herr *Richardsons* (fp) den 9 november anmälda fråga, 1976/77:60, och anförde:

Herr talman! Herr Richardson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att skolämneshörelser ges förbättrade ekonomiska möjligheter till fortbildnings- och utvecklingsarbete, exempelvis genom att medel ur det av skolöverstyrelsen disponerade anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet på vissa villkor kan ställas till förfogande.

Enligt uppgifter som jag har inhämtat från skolöverstyrelsen utgår visst stöd till olika ämneshörelsernas verksamhet. Detta stöd gäller i första hand medel för att kunna ge ut tidskrifter. Medel härför bestrids ur anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet. Medel utgår också till bl. a. olika organisationer under anslaget Lärares fortbildning.

Inga hinder föreligger således för skolöverstyrelsen att bevilja medel till en ämneshörelse under förutsättning att hörelsernas insatser kan betraktas som fortbildning, forskning, utvecklingsarbete eller information och i övrigt av skolöverstyrelsen bedöms vara angeläget för skolväsendet. Möjligheterna att ge medel till olika intressehörelser måste givetvis vägas mot andra önskemål om medel inom ramen för de anslag som har beviljats.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret på min fråga, men eftersom jag inte är helt på det klara med hur man skall tolka det vill jag orientera litet om bakgrunden till frågan.

Inom grundskola och gymnasieskola finns det ju ett antal hörelser för lärare i vissa skolämnen. Jag nämnde i min fråga som exempel Historielärares förening och skulle kunna nämna många andra. Gemensamt för dem alla är att de verkar för ett visst ämnes utveckling och att de

i huvudsak finansierar sin verksamhet med egna medlemsavgifter. De bidrag man erhåller som hjälp för att ge ut tidskrifter eller årsskrifter är blygsamma och täcker inte på långt när kostnaderna. En del av statsbidraget går f. ö. tillbaka i form av mervärdeskatt.

Situationen är alltså den att de här ämnesföreningarna, trots att det finns ett stort anslag inom skolöverstyrelsen, har starkt begränsade resurser till sitt förfogande. Och det är allt annat än tillfredsställande. De här ämnesföreningarna gör nämligen ett värdefullt arbete när det gäller såväl fortbildning – ämnesmässigt och metodiskt – som pedagogiskt utvecklingsarbete. Det program som 15 olika ämnesföreningar stod för under den s. k. Skolveckan för en tid sedan, som fru Mogård f. ö. besökte, visar vilket brett register detta utvecklingsarbete spänner över.

Det ligger ett speciellt värde i att lärarna själva spontant och frivilligt deltar i sådant arbete. Det förhåller sig ju så, att många lärare ibland känner ett visst motstånd eller en viss skepsis gentemot mycket av den information som kommer uppifrån och utifrån, från skolmyndigheter och experter av olika slag. Detta må nu vara aldrig så omotiverat och beklagligt. Det är inte desto mindre ett faktum. Det är bl. a. därför angeläget att lärarna stimuleras att själva engagera sig i det pedagogiska fortbildnings- och utvecklingsarbetet. Jag har i ett annat sammanhang uttryckt saken så, att skolans främsta resurs består i intresserade lärare som betraktar slentrian och slö rutin som sina värsta fiender i det dagliga skolarbetet.

Jag känner till att de flesta föreningar har ekonomiska bekymmer och frågade därför om möjligheterna att få större bidrag. Skolministern hänvisar till det anslag som skolöverstyrelsen disponerar för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Anslaget uppgår till 33,7 milj. kr. för det här året och är alltså ganska stort.

Jag tolkar svaret så, att det inte bara föreligger formella möjligheter att få del av detta anslag utan att skolministern också menar att föreningarna bör få en större andel av det anslaget. De summor det gäller är ändå mycket begränsade, och man kan inte på något sätt behöva riskera att det traditionella FoU-arbetet inom skolöverstyrelsen skulle begränsas eller påverkas nämnvärt, om bidraget till ämnesföreningarna blev något större.

: Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag hyser stor uppskattning av ämnesföreningarnas arbete och de skrifter som utges. Behoven är säkert större än som nu kan tillgodose, men herr Richardson måste förstå att ämnesföreningarnas behov måste prövas mot andra behov, vilket görs av fackmyndigheterna. Jag vill faktiskt också säga att samhällets stöd till olika ämnesföreningar är betydande.

Beträffande anslaget till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet kan jag nämna att Historielärarnas förenings årsskrift och Aktuellt för historieläraren fick 6 900 kr. för budgetåret 1976/77. Jag tar de ex-

Torsdagen den
25 november 1976

*Om beställning av
rullande materiel
för SJ*

empen, eftersom jag förutsätter att de är av speciellt intresse för herr Richardson. Från anslaget till Lärares fortbildning m. m. fick Historielärarnas förening 4 775 kr. budgetåret 1974/75. För Fortbildningsartiklar gick 12 600 kr. till ämnesföreningarna 1974/75, och till den av herr Richardson nämnda Skolveckan anslogs i år 40 000 kr.

Jag tycker faktiskt att man får betrakta detta som ett ganska starkt stöd, även om jag är medveten om att mera pengar säkert kan användas.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka fru Mogård för denna klart deklarerade positiva inställning till ämnesföreningarna. Jag tror att alla som är verksamma i dem känner sig stimulerade av att veta att denna verksamhet är uppskattad.

Den tanke som föresvävade mig när jag ställde min fråga var att en ämnesförening på ungefär samma sätt som ett forskningsprojekt skulle kunna få bidrag ur det här anslaget genom att i förväg presentera den verksamhet som man vill bedriva – exempelvis utgivande av tidskrifter och årsskrifter. Jag kan av svaret sluta mig till att inte skolministern har några invändningar mot en sådan lösning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om beställning av rullande materiel för SJ

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Granstedts* (c), dels herr *Schöts* (m) den 18 november anmälda frågor, 1976/77:83, till herr arbetsmarknadsministern, resp. 1976/77:93, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har frågat arbetsmarknadsministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att en av SJ planerad beställning av motorvagnar kommer svensk industri till del. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Herr Schött har frågat mig om jag är beredd att medverka till att Kalmar Verkstads AB i ökad utsträckning kan delta i produktionen av ny rullande materiel för SJ:s räkning.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I enlighet med riksdagens uttalande våren 1974 har SJ förberett anskaffning av nya dieseldrivna motorvagnar. Flera olika alternativ har därvid studerats och som bekant har två utländska motorvagnstyper provkörts i Sverige i olika omgångar.

SJ har därefter i enlighet med gällande upphandlingsregler begärt in anbud. Till herr Granstedt vill jag i anslutning härtill säga att självfallet har även svenska företag kunnat lämna offerter grundade på egna konstruktioner eller licenstillverkning.

Vissa svenska industrier är intresserade av att bli underleverantörer

till utländska anbudsgivare och kontakter har också enligt uppgift tagits i detta syfte. På så sätt kan även en motorvagnsbeställning utomlands komma svensk industri till del.

SJ har hemställt om en höjning av investeringsramen för att möjliggöra en motorvagnsbeställning redan under innevarande budgetår. Eftersom beställningen får betalningskonsekvenser över flera budgetår är det enligt min mening naturligt att den prövas i anslutning till det nu pågående budgetarbetet. Det är vidare naturligt att man i anslutning härtill överväger upphandlingsfrågan.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att SJ i sin anslagsframställning för nästa budgetår har tagit upp flera objekt som berör det järnvägstekniska område inom vilket bl. a. Kalmar Verkstads AB bedriver tillverkning.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret.

Den särskilda beställning som jag har tagit upp i min fråga, som alltså gäller nya motorvagnar, är mycket betydelsefull från ekonomisk och därmed också sysselsättningsmässig synpunkt. Enligt uppgift räknar man med att det kommer att röra sig om ca en kvarts miljard kronor. Självfallet måste det vara angeläget att pröva varje möjlighet att se till att en sådan här beställning kommer svensk industri till del – med hänsyn till den stora sysselsättningseffekten. Det kan finnas anledning att i det sammanhanget påminna om hur Stockholms läns landsting tidigarelade en beställning av omkorgning av tunnelbanevagnar hos Hägglund & Söner i Örnsköldsvik för att trygga sysselsättningen vid en avdelning på det företaget.

När ett landsting tidigarelägger beställningar för att trygga sysselsättningen i en helt annan del av landet borde det vara ännu naturligare att ett statligt verk som SJ verkligen prövar alla tänkbara möjligheter att få ut en positiv sysselsättningseffekt för landet när man skall göra en sådan här stor beställning.

Kommunikationsministern säger i sitt svar till mig att "självfallet har även svenska företag kunnat lämna offerter grundade på egna konstruktioner eller licenstillverkning".

Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka den uppgiften. Förmodligen fanns det möjlighet för svenska företag att på eget initiativ lämna in offerter. Däremot är det enligt de uppgifter jag har så att SJ begärt offert endast av utländska företag. Det skulle gälla två tyska och ett italienskt företag.

Anledningen till detta är, enligt de uppgifter som jag fått, att SJ har intresse endast av färdigutvecklade vagnar, alltså vagnar som redan finns i drift. Någon svensk leverantör av färdigutvecklade moderna motorvagnar finns inte, och följaktligen har man vänt sig till utlandet, där sådana finns. Men som jag ser saken borde det finnas anledning att pröva möjligheten att låta svensk industri, även om det kan ta något

Torsdagen den
25 november 1976

*Om beställning av
rullande materiel
för SJ*

längre tid, utveckla en svensk motorvagn som man kan köpa.

Det framhålls i svaret att även om en beställning läggs ut till utlandet kan svenska underleverantörer få glädje av detta. Det är naturligtvis sant, och om en beställning görs i utlandet måste dessa möjligheter prövas. Men jag vill framhålla att situationen även kan försämrats för underleverantörer, om en beställning förläggs till utlandet. Jag vet åtminstone en leverantör av här aktuellt material som förmodligen inte kommer att kunna delta, om beställningen förläggs till utlandet men som kan vara med, om beställningen görs i Sverige.

Det framhålls i svaret att det är naturligt att man överväger upphandlingsfrågan i samband med budgeten. Jag vill fråga kommunikationsministern: Innebär det att man är beredd att överväga upphandlingsfrågan med sikte på att finna vägar för att denna beställning skall kunna läggas till Sverige?

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Först vill även jag tacka kommunikationsminister Turesson för svaret.

Bakgrunden till min fråga är i huvudsak helt naturligt densamma som herr Granstedt nyss nämnde som motiv för sin. Båda har vi uppmärksammat att SJ avser att anskaffa ca 100 nya motorvagnar och att offert på dessa begärts av endast västtyska och italienska leverantörer. Båda har vi den uppfattningen att SJ i första hand bör undersöka möjligheten att upphandla de nya vagnarna helt eller delvis inom Sverige.

För min del faller det sig naturligt att erinra om situationen vid Kalmar Verkstads AB, där man visserligen har god beläggning fram till hösten 1977 men där orderstocken sedan tunnas ut, så att det är nödvändigt att erhålla nya order för att säkra sysselsättningen för företagets 360 anställda.

Det föreligger också från KVAB stort intresse att få medverka som medleverantör vid tillverkning av de nu aktuella motorvagnarna.

Som en stor fördel har därvid framhållits att dessa redan till stor del är färdigkonstruerade, varför de kan ge sysselsättning i verkstäderna snabbare än om man skulle behöva ta fram en helt ny konstruktion.

Med endast några ord vill jag erinra om den mycket bekymmersamma situationen i Kalmar län. Just nu pågår i detta hus en uppvaktning från länet hos arbetsmarknads- och industriministerna. Där redovisar landshövdingen och olika kommunrepresentanter läget i länet. Det är bl. a. aktuellt med nedläggning av företag i både Västervik och Mönsterås, och en avsevärd nedtrappning hotar ett stort företag i Emmaboda. Detta är endast några exempel. Sysselsättningssituationen i Kalmar län är tyvärr mycket allvarlig, och det gäller här en redan förut hårt drabbad landsända.

Jag kan inte underlåta att erinra om riksdagens olyckliga beslut i fjol om nedläggning av F 12. I samband med det utlovade statsmakterna att man som kompensation härför skulle stödja länet med olika åtgärder. Här finns nu en möjlighet till det genom att till KVAB förlägga en del

av SJ:s vagnsbeställning.

Jag vill enträget vädja till statsrådet Turesson att medverka till att Kalmarföretaget i större utsträckning än hittills får leverera rullande materiel till SJ. Samtidigt vill jag understryka att det vore värdefullt med ett snabbt besked. Nu hör vi att frågan kanske skall prövas först i samband med budgetarbetet. Det låter inte fullt tillfredsställande.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Läget är tyvärr det att i Sverige inte finns något företag som har en modern prototyp till motorvagn utformad. Det ligger alltså ett ganska långt och komplicerat utvecklingsarbete framför den tidpunkt då man kan ta fram en sådan prototyp.

SJ har intresse av att få färdigutvecklade motorvagnstyper och har prövat ett par sådana under de två senaste vintrarna. Detta SJ:s intresse är motiverat av tidsskäl. Jag vet väl att Kalmar Verkstads AB, som herr Schött påpekade, är villigt att medverka i tillverkningen av en sådan från utländskt företag hemtagen vagnstyp.

Nu finns det, som frågeställaren säkert väl känner till, särskilda regler om hur statliga myndigheter skall göra en upphandling. Vi har 1973 års upphandlingskungörelse att rätta oss efter, och den grundläggande principen i den är att upphandling skall ske i affärsmässiga former. Myndigheten skall, som det står i kungörelsens tredje paragraf, utnyttja förefintliga konkurrensmöjligheter och även i övrigt iakttaga affärsmässighet samt behandla anbud och anbudsgivare objektivt.

Självfallet kan vi utgå ifrån att SJ följt och kommer att följa dessa regler vid sin upphandling. Men det förekommer upphandlingsärenden där man naturligtvis kan finna skäl att lägga vidare bedömningar än vad en strikt tillämpning av principen om affärsmässighet tillåter. Det kan då vara fråga om t. ex. sysselsättnings- eller försvarsskäl. I sådana fall ankommer det på regeringen att besluta i frågan.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag är medveten om att vad som gör att SJ har vänt sig till utlandet är just intresset av att få en färdig vagn. Men jag tror ändå att man borde kunna acceptera en viss tidsutdräkt för att få en tillverkning i Sverige. Det utvecklingsarbete som måste till tror jag inte skulle behöva bli så omfattande. Egentligen är den här motorvagnen av ungefär samma typ som dem vi har i pendeltågen på Stockholms förortsbanor – med den skillnaden att det skulle vara vagnar som i huvudsak gick ensamma och inte ihopkopplade, som pendeltågen gör, och att de skulle vara dieseldrivna.

Jag betvivlar att utvecklingsarbetet för att ta fram en sådan konstruktion hos verkstäder, som redan har lång erfarenhet av att bygga motorvagnståg, skulle behöva bli så förfärligt tidsödande.

I dagens situation upplever man stora sysselsättningsproblem i många landsändar och många industrier har stora bekymmer. Att i ett sådant

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Om beställning av
rullande materiel
för SJ*

Torsdagen den
25 november 1976

*Om beställning av
rullande materiel
för SJ*

läge gå till utlandet med en kvartsmiljardbeställning, som med fördel kan läggas ut i Sverige, tycker jag vore utomordentligt inkonsekvent. Såvitt jag förstår är denna fråga i högsta grad ett sådant fall som herr kommunikationsministern syftade på, där man måste lägga vidare perspektiv och där det alltså måste ankomma på regeringen att ta ställning och ta ställning i en från sysselsättningssynpunkt positiv riktning.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag tackar för det kompletterande svaret. Det vittnar om att statsrådet fullt riktigt har den uppfattningen att man inte får se alltför affärsmässigt på detta ärende utan måste ta till en vidare bedömning. Om man gör detta tror jag att det är gott hopp om att beställningarna skall kunna läggas hos företag inom vårt land och att Kalmar Verkstads AB skall komma med i bilden.

Jag ber än en gång att få tacka för det kompletterande svaret. Av det framgick också att kontakt redan är tagen med de svenska företagen. Jag hoppas därför på ett snabbt och positivt resultat.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Låt mig bara kort erinra herr Granstedt om att det här gäller en helt annan typ av vagnar än de vagnar som går i tunnelbanetrafik och i pendeltrafik i Stockholmsområdet. Herr Granstedt påpekade själv att vagnen skall vara dieseldriven, och det är riktigt. Dessutom måste speciella krav ställas på kraftöverföringen, inte minst med hänsyn till vinterbruk av vagnen i områden med hårt vinterklimat. På grund av de längre restider det oftast blir fråga om måste man också ha en bekvämare inredning, och med hänsyn till kraven på möjlighet att placera bagage och ytterplagg i vagnen krävs dessutom en alldeles speciell inredning från den synpunkten, både utrymmesmässigt och i tekniskt hänseende.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag är självfallet medveten om alla de modifieringar som måste göras och som kommunikationsministern framhöll, men jag tror inte att de är så komplicerade att det skall behöva ta särskilt lång tid att göra de förändringarna inom de industrier som vi har i Sverige och som har mångårig erfarenhet av att bygga utrustning i rullande materiel för järnvägar av det mest skiftande slag. Jag tror alltså att det med hjälp av den erfarenhet som finns i landet på det här området borde gå att lösa problemet relativt snabbt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om upprustning av vägen Sorsele–Ammarnäs

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Om upprustning av
vägen Sorsele–Am-
marnäs*

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Nygrens* (s) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:84, och anförde:

Herr talman! Herr Nygren har frågat mig om jag redan i år avser att ta initiativ som möjliggör ett fullföljande av den tidigare regeringens planer på en upprustning av väg 1040 Sorsele–Ammarnäs.

Regeringen har vid dagens regeringssammanträde beslutat om en höjning av ramen för beredskapsarbeten på vägar. Därmed ges möjligheter till en fortsatt upprustning av vägar i skogslänen, däribland vägen Sorsele–Ammarnäs.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Vägen 1040 Sorsele–Ammarnäs torde vara en av vårt lands kvalitativt sämsta vägar till ett underbart vackert turistområde.

I årets budgetproposition begärde dåvarande regeringen 200 milj. kr. för, som det hette, "Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder" – däribland önskvärda miljonsatsningar för att bygga den sträcka av väg 1040 som är projekterad och klar.

Detta anslag för tidigareläggning av regionalpolitiskt viktiga vägar i framför allt skogslänen röstades ju bort här av kammarens moderater, folkpartister och centerpartister. En forcerad upprustning av vägen stoppades därmed.

Vägverket har för denna vinter tagit 1,2 miljoner av riksdagens anslag till Vindelälvsvägen i anspråk för att kunna bygga ytterligare ca 3 km, men alltså återstår ungefär 6 mil väg i dåligt skick som är i akut behov av upprustning.

Vägverket har nu en vägsträcka på 10 km färdigprojekterad och klar att börja bygga. Ytterligare 13 km väg håller man på att projektera. Det är alltså möjligt att komma i gång omedelbart, om bara den nya regeringen är beredd att ge klartecken.

Jag kan också meddela att det i dag finns 70 arbetslösa i Sorsele. Därmed är också arbetskraftsbehovet för vägbygget tryggt.

Nu ger kommunikationsministern i sitt svar besked om att man vid dagens regeringssammanträde "beslutat om en höjning av ramen för beredskapsarbeten på vägar". Därmed skulle, som det heter, ges möjligheter till en fortsatt upprustning av bl. a. vägen Sorsele–Ammarnäs.

Detta besked kan man ta som ett bevis på att min fråga har medverkat till att forcera fram ett delresultat, men jag är ändå inte helt nöjd med svaret. Jag hade frågat om regeringen redan i år var beredd att ge klartecken, och jag vet inte hur jag skall uppfatta svaret. Innebär det att man nu i Sorsele kan räkna med att de 6–7 milj. kr. som den tidigare regeringen föreslagit är klara att tas i anspråk? Min fråga till kommu-

*Om åtgärder för att
nedbringa antalet
älgolyckor i trafiken*

nikationsministern blir: När kommer ett definitivt klartecken från regeringen för byggande av de 10 km som nu är färdigprojekterade?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Herr Nygren kan vara fullt nöjd. Regeringen har, som sagt, i dag beslutat om de här pengarna. Arbetsmarknadsverket kan ge klartecken för igångsättning precis vilken dag som helst efter denna, när verket bedömer att det behövs med hänsyn till sysselsättningsläget.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande beskedet. Det uppfattar jag som en hälsning hem till länsarbetsnämnden att omedelbart gå i gång med detta vägprojekt, som dels är angeläget för Ammarnäsborna, dels är angeläget ur sysselsättningsynpunkt. Kan jag verkligen tolka beskedet så, ber jag än en gång att få tacka för det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om åtgärder för att nedbringa antalet älgolyckor i trafiken

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Skärstad (c) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:87, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat mig vilka åtgärder som har vidtagits och om jag ämnar vidta ytterligare åtgärder för att nedbringa antalet älgolyckor i trafiken.

Bland de åtgärder som vidtas längs våra vägar för att förhindra viltolyckor kan nämnas uppsättande av viltvarningsmärken, viltspelar och viltstängsel.

Vägverket diskuterar fortlöpande behovet av viltvarningsmärken med länsjaktvårdskonsulenterna i resp. län, och uppsättning av märken sker i samråd med denne. Viltspelar finns i dag uppsatta längs ett stort antal vägar i landet, och flera nya vägsträckor förses årligen med speglar. Uppsättning av viltstängsel har i många fall visat sig vara en effektiv åtgärd.

Utöver de angivna typerna av åtgärder vilka successivt vidtas kommer vägverket nu att göra prov med röjning intill vissa vägar i några län. Sådana röjningsarbeten kan förväntas ha positiva effekter, eftersom praktiskt taget alla viltolyckor sker på platser där avståndet till skogsbrynet är mycket kort.

Med medel från älgskaderegleringsfonden bedriver vägverket vidare tillsammans med trafiksäkerhetsverket, naturvårdsverket, rikspolisstyrelsen och Svenska jägareförbundet en relativt omfattande forsknings- och försöksverksamhet angående viltolyckor på vägar. Arbetet bedrivs genom dels insamling och analys av statistiska data, dels studier av älgars beteende i naturlig miljö.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad, som är ursprunglig frågeställare, har inte tillfälle att vara i kammaren i dag och ta emot svaret, varför jag tar emot det i hans ställe. När jag nu tackar för svaret, gör jag det också på herr Johanssons vägnar.

Jag tycker att kommunikationsministerns svar i långa stycken är tillfredsställande, men några kommentarer kan vara på sin plats.

Kollisionsolyckor med älg kontra motorfordon är ju inte något nytt problem. Tvärtom är de så pass vanliga att man först efter en olycka där människoliv gått till spillo inser problemets hela räckvidd. Och problemet blir inte mindre av att ingen kan peka på något radikalt botemedel.

Låt mig få skjuta in att en väsentlig orsak ligger i ökningen av älgstammens storlek. Men jag vill inte här och nu provocera kommunikationsministern till några uttalanden som berör jordbruksdepartementets arbetsområde. För egen del tror jag inte att det är vare sig lämpligt eller önskvärt att öka älgavskjutningen så långt att problemet elimineras den vägen. Vi behöver en älgstam av viss storlek här i landet.

Låt oss i stället se på vad man kan göra trafiksäkerhetsmässigt.

Kommunikationsministern pekade på viltspeglarna – ett ganska nytt hjälpmedel. Jag vill inte hålla med om att de finns i stort antal. Exempelvis i Jönköpings län, där den tragiska dödsolyckan skedde förra veckan, finns sådana speglar bara på sex sträckor. Men det vore angeläget att man utvärderade erfarenheterna av detta relativt nya hjälpmedel.

Även stängsel nämndes av kommunikationsministern. Det är kanske nättopp den dyraste åtgärden vi kan ta till.

En annan åtgärd – och den är alltid nödvändig – är bättre röjning längs vägkanterna. En tredje är en intensiv information från bilskolornas sida, så att åtminstone de nya körkortsinnehavarna får kunskap om älgars beteende. Därmed kan en bakgrund ges åt de viltvarningstavlor som finns här och var. Vana älgjägare drabbas ju sällan av kollisionsolyckor av det här slaget. De vet ungefär var älgen har sin gång.

En fjärde – men kanske mycket radikal – lösning skulle vara nedläggning av hastigheten under dygnets mörka timmar.

Slutligen finns det också en djurskyddsaspekt på det hela, eftersom djurolyckorna växer i antal. Jag tror att man förstår det bäst om man tar en siffra som avser Gävleborgs län häromåret. 24 % av olyckorna i Gävleborgs län är viltolyckor. Av dessa inträffar 30 % på E 4 genom länet.

Svaret ger mig anledning att knyta förhoppningar om att vi nu får ökat intresse från regeringens sida för den här frågan. Det har alltför länge gått på lösa boliner.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag vill bara erinra om att det arbete som utförs av de organisationer och verk som jag nämnde har givit till resultat en mängd erfarenheter som är värdefulla för det fortsatta arbetet.

Vi vet t. ex. att de flesta viltolyckor inträffar under sommarhalvåret, och vi vet att 40 % av alla viltolyckor inträffar i skymningen. Antalet viltolyckor är betydligt större på nyöppnade vägar, som dragits genom tidigare orörd natur, än på gamla vägar osv.

Utöver de åtgärder för att minska viltolyckorna som jag nämnde i mitt svar vill jag peka på en som är generande enkel men som beror på de enskilda trafikanternas villighet att medverka. Det är att varje bilist som kommer till ett viltmärke – en varningstavla för vilt – bör sänka hastigheten. Tyvärr ser man ytterst sällan något exempel på att det sker. Jag har i andra sammanhang under dessa senaste veckor of-fentligen hårt kritiserat den nonchalans mot gällande fartregler som våra bilister gör sig skyldiga till med våldsamt kraftiga överskridanden. Det kan man konstatera närhelst man är ute och kör på vägarna. Det är ytterst sällan man ser att någon, när han kommer fram till en viltvar-ningstavla, sänker hastigheten – vilket naturligtvis är det riktigaste sättet att undvika en olycka då en älg eller ett rådjur rusar upp framför bilen.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag sätter värde på att kommunikationsministern har precis samma erfarenheter som jag när det gäller vissa bilisters uppträ-dande inför just dessa trafikmärken. Men då måste vi väl vara överens om att den hittillsvarande informationen inte är tillräcklig. Frågan är – jag återgår till den fråga jag ställde i mitt första inlägg – om man inte på allvar måste överväga nedsättning av hastigheten under de timmar på dygnet då sikten icke är fullgod. Men jag medger att det är en radikal tanke.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Visst kan man tänka sig det, men det är en rätt kom-plexerad åtgärd. Framför allt har man anledning att åtminstone f. n. vara tveksam om den skulle få någon effekt, när bilisterna visar sådan non-chalans gentemot gällande hastighetsregler som fallet är. Jag tror att det viktigaste medlet för att uppnå en förbättring i det här avseendet och över huvud taget för att höja trafiksäkerheten är bättre och effektivare körkortsutbildning, undervisning som syftar till att lära förarna att ta hänsyn till andra i trafiken, såväl medmänniskor som djur.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om tågtrafiken på bandelen Karungi-Övertorneå

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att be-svara fröken Nilssons (s) den 18 november anmälda fråga. 1976/77:88. och anförde:

Herr talman! Fröken Nilsson har frågat mig om jag ämnar medverka till att bryta upp bandelen Övertorneå-Karungi och överföra trafiken till privat företag.

Låt mig först göra helt klart att någon "uppbyggnad" av bandelen inte är aktuell. Den prövning som pågår inom kommunikationsdepartementet mot bakgrund av riksdagens beslut i våras gäller endast frågan om en eventuell nedläggning av persontrafiken. En förutsättning för en sådan nedläggning är att en fullt tillfredsställande ersättningstrafik kan ordnas. Givetvis ingår denna fråga som ett väsentligt led i pågående prövning. En viktig delfråga är härvid vem som skall svara för ersättningstrafiken.

Jag är angelägen framhålla att prövningen görs under beaktande av synpunkter från berörda intressenter - länsstyrelse, kommuner m. fl.

Fröken NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag vill emellertid tillfoga några synpunkter.

Det är tydligt att SJ resignerat när det gäller denna mindre lönsamma bandel. Tvivelaktig är uppgiften att det skulle vara samhällsekonomiskt bäst att överlåta persontrafiken på privata händer. Det finns inga privata bussbolag som bedriver välgörenhet. Det allmänna får säkert bidra i en eller annan form, om inte servicen skall eftersättas.

Mot SJ-förslaget har personalrepresentanterna protesterat. De vänder sig mot att rivningen över huvud taget prövas. De anser det också fel att överlåta persontrafiken på privat företag. De SJ-anställda ställs inför en tvångssituation - övergång till privat anställning och tvångsflyttning till avlägsna orter.

Berörda kommuner är av samma uppfattning. Den lokala opinionen är enhällig.

Om man ser järnvägarna i Norrbottens län som totalobjekt, så finner man att de för SJ är en mycket lönsam affär. Längre upp i Tornedalen - där Torneälv har sin upprinnelse i Torneträsk - finns malmbanan, som i fråga om bandelar är SJ:s absolut bästa inkomstkälla. Nettot av malmbanan är hundratals miljoner kronor. Ser man malmbanan och bandelen Övertorneå-Karungi som helhet hamnar SJ i stort på plussidan.

Man frågar sig i Tornedalen om den nya regeringen verkligen skall gå in för att bryta upp järnvägen till Övertorneå, när man på den finska sidan om gränsen förlänger Tornedalsbanan. Alla som har intresse för glesbygd och särskilt gränsbygd har nog märkt de industriella satsningar Finland gör i vår gemensamma gränsbygd. Ädelstålverket i Torneå är ett exempel, malmgruvan i finska Kolari ett annat.

Befolkningen i Tornedalen förväntar sig att sysselsättningstillfällen skapas även på svensk sida om Torneälv, att det skall bli en fortsättning på de insatser som tidigare gjorts såsom storarbetsplatser, sågverksrörelser och husbyggnadsföretag. Brytning av Kaunisvaaramalmen kan genom förändrade konjunkturer aktualiseras.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om bibehållande
av SJ:s pendeltågs-
trafik i Göteborgs-
området*

Om gränsbygden Tornedalen skall överleva är snabba industriella satsningar nödvändiga. Att riva upp järnvägen innebär kapitalförstöring och skulle spoliera gjorda investeringar i infrastruktur, som är betingelser för industriell verksamhet.

Kommunikationsministern är nu i en annan sits än när han som ledamot i SJ:s styrelse deltog i det tvivelaktiga och förhastade beslutet. Som statsråd har han inte bara ansvar för SJ:s affärer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om bibehållande av SJ:s pendeltågstrafik i Göteborgsområdet

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Hugossons* (s) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:90, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat mig om jag kommer att medverka till att SJ:s pendeltågstrafik i Göteborgsområdet bibehålls och då i synnerhet lokaltågstrafiken mellan Alingsås och Göteborg.

Sedan flera år har den kollektiva trafikförsörjningen i Göteborgsregionen studerats på kommunal nivå, varvid olika trafiksystem har jämförts i fråga om investeringsbehov, årskostnader och servicestandard.

Göteborgsregionens kommunalförbund kontaktade SJ-ledningen våren 1975 för att få uppgifter om förutsättningarna och kostnaderna för en fortsatt lokal tågtrafik mellan Göteborg och Alingsås. SJ har överslagsmässigt beräknat dessa kostnader till 19,5 milj. kr. per år. Kostnadsberäkningen bygger på vissa antaganden om bankapacitet, trafikstandard, stationsutformning och stationsutrustning. I jämförelse med de av SJ redovisade kostnadsberäkningarna torde ett bussalternativ ställa sig billigare.

Till bilden hör att biljettintäkterna av den lokala tågtrafiken mellan Göteborg och Alingsås inte på flera år varit tillräckliga för att täcka kostnaderna för trafiken. SJ har därför inte funnit det möjligt att inom sina ordinarie investeringsramar förnya trafikens anläggningar och fordon i den utsträckning som fordras för trafikens fortbestånd.

Diskussionerna om alternativa lösningar fortsätter nu mellan parterna. Jag vill i sammanhanget framhålla att periodkortsutredningen berör frågan om ersättning till SJ för lokal tågtrafik i allmänhet. Utredningens förslag kommer efter remisstidens utgång – den 1 december 1976 – att övervägas inom kommunikationsdepartementet.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Tyvärr är det ett substanslöst svar jag har fått. Jag har egentligen inte alls fått svar på den fråga jag ställt, nämligen om kommunikationsmi-

nistern vill medverka till att lösa frågan om trafiken mellan Alingsås och Göteborg, som under lång tid varit föremål för diskussion mellan SJ och representanter för berörda kommuner.

Det gäller här en mycket väsentlig lokal trafik med mellan 4 000 och 5 000 trafikanter per dag. SJ har hävdats att man inom en snar framtid måste minska denna lokaltrafik och så småningom helt avveckla den. Det skulle vara förödande för den kollektiva trafiken, om man i stället för denna pendeltågstrafik skulle införa busstrafik. Det skulle sannolikt innebära att en mycket liten del av de resande i fortsättningen skulle färdas med kollektiva trafikmedel – det skulle bli bil i stället.

Svaret är helt i SJ:s anda. SJ har presenterat kommunerna ett tågpaket, där den årliga driftkostnaden uppgår till 19,5 milj. kr. Jag kan som ledamot av trafikskottet inte få insyn i SJ:s kalkyler – än mindre kan kommunerna, som erbjuds tågpaketet, få någon sådan insyn. Därför har Göteborgsregionens kommunalförbund gjort en egen kalkyl utifrån samma förutsättningar som SJ har haft och kommit fram till en kostnad på 11,1 milj. kr. Men kommunerna säger att man inte behöver ha den höga ambitionsnivån när det gäller standard osv. och har presenterat ett alternativ på 7,7 milj. kr. i stället för SJ:s 19,5 milj. kr. Det är den lösningen som vi menar att statsmakterna och SJ bör vara med och diskutera.

Den här frågan var så sent som den 4 maj innevarande år föremål för en interpellationsdebatt här i riksdagen. Då sade dåvarande kommunikationsministern: "Låt kommunalmännen och SJ pröva sina krafter mot varandra i de överläggningar som nu pågår. Lyckas man inte efter allvarligt menade försök nå ett positivt resultat, har vi alla – det vill jag säga till mina meddebattörer – ett ansvar för att lösa denna fråga. Jag tror emellertid parterna både om den goda viljan och om kunskaperna att klara dessa frågor."

Nu har man diskuterat och ännu inte kommit fram till någon lösning. Då kvarstår min fråga: Vill kommunikationsministern mot bakgrund av uttalandet i regeringsdeklarationen om att den kollektiva trafiken skall understödjas medverka till att vi får behålla trafiken på linjen Göteborg-Alingsås?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag har just inför svaret på den här frågan läst protokollet från majdebatten – det var ju en mycket vidlyftig debatt. Jag noterar liksom herr Hugosson att min företrädare då sade att vi skall låta kommunalmännen och SJ pröva sina krafter och se vad det leder till. Han uttalade också sin tro på den goda viljan hos de berörda parterna.

Förhandlingarna pågår alltså. Jag medger gärna att de har pågått länge och varit segdragna, men de är ännu inte avslutade. Därför är det ganska naturligt att jag på frågans nuvarande standpunkt är förhindrad att uttala mig på annat sätt än jag gjort i svaret.

Vad beträffar herr Hugossons fråga om min inställning till regeringsdeklarationens uttalande om att vi skall stödja kollektivtrafiken vill jag

Torsdagen den
25 november 1976

*Om bibehållande
av SJ:s pendeltågs-
trafik i Göteborgs-
området*

bara säga att jag vid flera tillfällen sedan jag tillträdde min nuvarande tjänst har gjort mycket klara och otvetydiga uttalanden helt i regeringsdeklarationens anda. Jag är övertygad om att det är nödvändigt att vi stöder kollektivtrafiken. Det gör vi bäst genom att göra den attraktiv. Om kollektivtrafiken har en god standard kan den locka över privatresande.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Naturligtvis skall inte kommunikationsministern ingripa i pågående förhandlingar. Problemet i en sådan här förhandlingssituation är emellertid att SJ har underlaget för diskussionen medan övriga som skall förhandla inte har möjlighet att se på kalkylerna. I detta fall befinner sig alltså kommunalmännen i en svårare situation. De har tvingats göra egna kalkyler, och dessa visar att SJ:s kostnadskalkyler är tre gånger så höga som de som kommunalmännen efter en mycket omfattande och seriös utredning har kommit fram till. Detta är också problemet för oss riksdagsmän – vi har inte den möjlighet till insyn som vi många gånger skulle önska.

Det är naturligtvis bra att kommunikationsministern gör allmänna uttalanden om att den kollektiva trafiken skall stödjas, men här har kommunikationsministern ett tillfälle att i en praktisk fråga ge sin generella syn på detta och säga: "Jag tycker att de skall lösa frågan till fromma för kollektivtrafiken." Det vore förödande, herr kommunikationsminister, om man tvingades lägga ned lokaltågstrafiken mellan Alingsås och Göteborg och föra över den trafiken till buss. Bussarna går inte genom samhällena Floda, Partille och Lerum, medan däremot i detta fall tågen för en gångs skull passerar rätt igenom samhällena. Därför är det verkligen angeläget att denna trafik bibehålls.

Till detta kommer att passagerarantalet i lokaltrafiken ökat med 15 % under de senaste åren, något som är en källa till glädje.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Den förhandlingssituation som herr Hugosson beskriver och kritiserar är förvisso inte ny. Den levde herr Hugosson med långt innan den nuvarande regeringen trädde till.

Till sist vill jag säga med herr Hugossons egna ord att jag tycker att förhandlingarna bör leda till att man löser frågan om kollektivtrafiken i det här området på ett tillfredsställande sätt.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Förvisso är situationen inte ny – vi har haft samma situation tidigare. Men herr Turesson har ett visst ansvar som ledamot sedan många år i SJ:s styrelse, som utformat denna praxis.

Jag glädde mig över kommunikationsministerns allra sista uttalande, som andas en positiv inställning till att vi skall bibehålla tågtrafiken mellan Göteborg och Alingsås. Men – jag vill understryka det – det

får inte ske till priset av att orimliga kostnader läggs över på lokaltrafiken. Uppenbarligen är det så att den kalkyl på 19,5 milj. kr. som SJ utgår ifrån i dessa förhandlingar upptar kostnader, som icke bör drabba lokaltrafiken utan helt falla på fjärtrafiken i området. Detta anser jag vara fel, och därför är det beklagligt att man inte har möjlighet att få insyn i underlaget för den kalkyl SJ använder vid dessa förhandlingar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om säkerhetskontrollen vid utrikesterminalen på Arlanda flygplats

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Wirmarks* (fp) den 18 november anmälda fråga, 1976/77:91, och anförde:

Herr talman! Herr *Wirmark* har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådana förändringar vid Arlanda att säkerhetskontrollen vid utrikesterminalen kan äga rum på ett sådant sätt att större hänsyn tas till den enskildes integritet.

Chefen för rikspolisstyrelsen och generaldirektören i luftfartsverket kom vid överläggningar i förra veckan överens om att luftfartsverket skall göra vissa, från såväl säkerhets-, integritets- som arbetsmiljösynpunkt, nödvändiga förändringar av säkerhetskontrollen i Arlandas nya utrikesterminal. Arbetet skall ske i samråd med rikspolisstyrelsen och företrädare för berörd personal.

Herr *WIRMARK* (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret och för beskedet om att det nu kommer att företas vissa ändringar i fråga om säkerhetskontrollen vid utrikesterminalen på Arlanda flygplats. Jag hoppas att ändringarna innebär att visitationerna kan äga rum inom ett avgränsat område, skyddat för insyn.

Som det har varit och i dag är på Arlanda har personvisitationen blivit ett folknöje. Från morgonen till sena kvällen finns hundratals åskådare samlade framför ingången till utrikesavfarten. Det kommer 4 000 å 5 000 passagerare om dagen. Inför allmänhetens blickar undersöks väskor och personer, som detektorn givit utslag för. Man förstår att detta är ett problem. Det måste givetvis finnas en sådan här kontroll, och den måste vara effektiv, men att den sker inför öppen ridå är klart olämpligt – både personal och passagerare har känt sig generade.

Man tar sig onekligen för pannan och frågar sig hur denna planering av säkerhetskontrollen över huvud taget har kunnat komma till stånd. Har de som gjort planeringen inte tänkt på den enskildes integritet? Mig veterligt – och jag har besökt en hel del flygplatser – finns inte ett liknande system på andra likvärdiga flygplatser. Anordningarna i gamla utrikes-

Torsdagen den
25 november 1976

*Om slopande av
tidtabeller för viss
färjtrafik*

hallen var bättre med visitationen först sedan passagerarna hade passerat passkontrollen.

Kan kommunikationsministern bekräfta att ändringarna blir sådana att personvisitationen äger rum först sedan passagerarna har passerat passkontrollen? Det vore en fördel om så kunde bli fallet.

Jag vill också erinra om att även chartertrafik förekommer i utrikes-hallen. Där råder i dag precis samma förhållande. Visitationen sker inför öppen ridå. Kommer det även på den punkten att ske en ändring så att man för visitationen har avgränsade områden utanför allmänhetens insyn?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag beklagar att jag inte kan redovisa hur planeringen av dessa detaljer i det stora bygget vid Arlanda International har gått till. Uppenbarligen har någonting hänt under arbetets gång. Visserligen var det tänkt att visitationen skulle ske i samma ordningsföljd visavi passkontrollen som nu sker, men det skulle ha funnits skärmar som skyddade för insyn. Enligt uppgift har de av någon anledning inte kommit till utförande.

Den nya utformningen av denna del av hallen har, enligt uppgifter som jag erhållit, godkänts. Nu kommer skärmar att sättas upp. Men ordningsföljden mellan passkontrollen och bagagevisitationen kommer att bli densamma. Enligt vad jag har erfarit är polisens önskan att kontrollen sker på det sättet.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Jag noterar i svaret att arbetet med nödvändiga förändringar skall ske "i samråd med rikspolisstyrelsen och företrädare för berörd personal". Jag noterar detta med tillfredsställelse, för vid kontakter i detta ärende har jag fått det beklämnande svaret att den berörda personalen tidigare inte har tillfrågats. Personalens synpunkter har inte beaktats vid planeringen som väl skedde under gamla regeringens tid. Jag konstaterar att det nu råder en ändrad attityd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om slopande av tidtabeller för viss färjtrafik

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Lindhals* i Hamburgsund (fp) den 19 november anmälda fråga, 1976/77:95, och anförde:

Herr talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig om jag anser det rimligt att färjor, där en tidtabell ger en helt försumbar besparing men dålig service, bör få gå på anrop.

Färjning efter anrop har tidigare använts vid många av de allmänna

färjlederna, men bl. a. på grund av vägtrafikens ökning har turlistereglerad trafik numera införts på huvudparten av färjlederna. Sådan trafik utgör normalt en förutsättning för att kunna bedriva en rationell färjdrift. Jag anser för min del att trafiken vid de allmänna färjlederna bör bedrivas enligt turlista, såvida inte särskilda skäl talar emot detta.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Det präglas av en annan anda, tycker jag, än de svar jag har fått tidigare när de här sakerna har debatterats.

Färjtrafiken har, framför allt på de korta sträckorna, en mycket hög andel fasta kostnader, medan de rörliga kostnaderna – de som härrör sig till vad varje extra tur kostar – i princip bara utgörs av kostnaden för litet grand dieselolja. Inbesparingen genom att tidtabellägga trafiken har varit ytterst minimal. Enligt undersökningar som jag har gjort själv eller med andras hjälp rör det sig om 3 000 à 4 000 kr. per år. Däremot har servicen för lokalbefolkningen i en del fall blivit väldigt dålig när man har tidtabellagt färjtrafiken. Dessutom ökar kostnaderna för många öbor genom att det tar längre tid att göra en tur och retur-resa. Kostnaderna för byggen och många andra saker stiger ganska dramatiskt i vissa fall.

Dessutom är det viktigt att tänka på trafiksäkerheten. Man vet kanske att det går en färja om en liten stund och att man sedan inte har en chans på en halvtimme eller en timme. Jag skulle vilja se den bilist som inte ökar farten ganska betydligt för att hinna med färjan. Hetsen på vägarna är sannerligen stor nog ändå.

Å andra sidan håller jag helt med om vad statsrådet har sagt i sitt svar. Huvudparten av de färjor som finns i dag bör gå efter tidtabell. För färjleder med stor trafik tillströmning och framför allt med lång omloppstid är detta av praktiska skäl det bästa möjliga. Men det finns ett antal kortare färjleder med ganska liten belastning, och i de fallen anser jag att det blir en klar försämring med turlistetrafik.

Får jag tolka statsrådets svar så att färjor kan få gå på anrop om särskilda skäl talar för det? I så fall är jag helt nöjd med svaret.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag vill erinra om att i många färjlägen är den turlistereglerade trafiken mycket tät, ofta med 15 minuters intervall under dagtid. Finns det ett stort trafikunderlag så går färjan praktiskt taget kontinuerligt fram och tillbaka.

Visst kan den anropsstyrda trafiken ha vissa fördelar för trafikanterna vid lågtrafik, när intervallerna i tidtabellen är längre, det håller jag gärna med om. Men det finns en part till här, och det är den berörda personalen.

*Om åtgärder för att
minska trafik-
olycksriskerna un-
der vinterhalvåret*

Såvitt jag kan bedöma, uttrycker den tämligen enstämmigt önskemål om turlisteregrerad trafik med hänsyn till den egna arbetsituationen. Den synpunkten har vägts in och givits rätt stor tyngd i sammanhanget.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Till det sista får jag göra den kommentaren att jag själv inte personligen träffat någon som kör en färja och som har haft den åsikten. Däremot skall jag gärna hålla med om att man har hört denna kommentar från annat håll, från personer som inte är direkt inblandade i färjtrafiken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om åtgärder för att minska trafikolycksriskerna under vinterhalvåret

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Sellgrens* (fp) den 19 november anmälda fråga, 1976/77:96, och anförde:

Herr talman! Herr Sellgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta i syfte att minska trafikolycksriskerna under vinterhalvåret.

Herr Sellgrens fråga är föranledd av de resultat som statens väg- och trafikinstitut har kommit fram till vid undersökningar som utförs på uppdrag av bl. a. statens trafiksäkerhetsverk och statens vägverk. Resultaten bekräftar den uppfattning som man tidigare erfarenhetsmässigt har haft att mörkerkörning och körning vintertid är förenad med särskilda problem. I anslutning till undersökningarna har också diskuterats olika åtgärder för att minska riskerna.

Det ankommer nu på de båda ansvariga myndigheterna – vägverket och trafiksäkerhetsverket – att överväga de framtagna resultaten och bedöma vilka åtgärder som man bör satsa på för att motverka de ökade olycksriskerna. I den mån verken kommer fram till att det krävs åtgärder som de själva inte har möjlighet att besluta om utgår jag från att de kommer att lägga fram förslag till sådana.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det är, som statsrådet själv anför, en allmänt känd erfarenhet att de flesta trafikolyckorna inträffar vid körning i mörker och vid dåligt väglag, särskilt vintertid. Kombinationen mörker och is- eller snöförhållanden är den farligaste trafiksituationen.

Väg- och trafikinstitutets rapport bygger på noggranna mätningar, och man har då fått fram en olyckskvot för olika trafiksituationer. Det intressanta med rapporten är att man fått en nyanserad bild av trafikolycksriskerna relaterade till väglag, dagsljus och mörker inom landets

olika regioner. Vi har alltså nu vetenskapligt framtagna mått på hur mycket farligare det är att köra på exempelvis is- och snöbelagd vägbana än på barmark.

Av rapporten framgår att vintermånaderna totalt sett har den högsta olyckskvoten. De mest riskfyllda månaderna synes vara oktober, mars och april.

Med detta underlag borde det rimligtvis vara möjligt att överväga om de tillåtna maximihastigheterna på våra vägar skall vara lika under vintertid som sommartid.

Mot olika hastighetsgränser vid skilda tider av året kan man anföra svårigheterna att utöva en effektiv hastighetsövervakning, kostnaderna för omskytning m. m. Men sett mot det faktum att olycksriskerna i vissa fall är upp till 15 gånger större vintertid än under barmarkstid borde det vara motiverat att någon form av hastighetsbegränsande åtgärder vidtas.

Nu hänvisar statsrådet – och det är ganska naturligt – till vägverket och trafiksäkerhetsverket som närmast är ansvariga för att vidta erforderliga åtgärder. Men, herr statsråd, nog skulle det vara intressant att även få höra någon liten meningsyttring ifrån statsrådets sida. Jag hoppas vägverket och trafiksäkerhetsverket verkligen gör insatser. Det kan nämligen inte vara ansvarsfullt att efter de klara fakta väg- och trafikinstitutet redovisat bara notera trafiksituationen och sedan inte vidta några som helst åtgärder.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag avslutade mitt svar med att säga att i den mån de berörda verken kommer fram till att det krävs åtgärder som de inte själva har möjlighet att besluta om, utgår jag ifrån att de kommer att lägga fram sådana förslag till åtgärder.

Jag kanske borde ha tillagt att självfallet kommer jag och regeringen att pröva sådana förslag i en utpräglat positiv anda.

Jag skulle kunna peka på en rad åtgärder som man överväger i de båda verken för att begränsa olyckorna vintertid. Vi arbetar vidare med dessa frågor i departementet allteftersom vi får in förslagen. Det gäller hastighetsbegränsning vintertid. Det gäller ökad användning av fotgängarreflexer. Det gäller bättre vägbelysning.

Det gäller också väder- och halkinformation genom radion och televisionen. Som bekant pågår det även en försöksverksamhet med väder- och väglagsinformation från SMHI direkt till väghållarna.

Vad beträffar vägbeskaffenheten har vägverket även på annat sätt försökt hålla en snabb beredskap, bl. a. genom att personal på vissa utsatta vägar avpatrullerar vägarna praktiskt taget dygnet runt och lämnar besked om vägarnas tillstånd per radio. Det gäller t. ex. också ökad användning av varselljus – en fråga som jag inom departementet har satt i gång en utredning om och så småningom kommer att få förslag att ta ställning till.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om 100-årsminnet
av Vegas färd
genom Nordostpas-
sagen*

Likaså gäller det aktuella planer som vägverket har på det tekniska området; man vill effektivisera halkbekämpningen bl. a. genom att utöka antalet fordon för snöröjning och halkbekämpning. Ävenså gäller det vägradoråd och, slutligen, träning i halkkörning – som jag tror har mycket stor betydelse i sammanhanget.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta tillägg. Ofta är det så att statsråden i det andra anförandet lämnar mera personliga och detaljerade synpunkter på den fråga som diskuteras, och som vanligt fick jag därför nu höra den mera positiva delen av statsrådets svar.

Jag tyckte att det inte räckte med att, som statsrådet gjorde, hänvisa till att olika verk har möjlighet att göra framställningar till regeringen. Det är en självklarhet. Men nu sade statsrådet också att regeringen kommer att positivt pröva de olika förslagen, och det tyckte jag var värdefullt att höra.

Men statsrådets synpunkter på olika trafiksäkerhetsåtgärder och hans upplysningar av skilda slag är ju gamla och väl kända förslag, som har framförts i många olika sammanhang. Och mot bakgrund av den rapport som vi fått tycker jag att det nu är hög tid att verkligen aktualisera de förslagen. Och en selektiv åtgärd, om jag får kalla den så, vore att just under de viktiga höstmånaderna liksom under våren när ishalkan sätter in – vilket sker på litet olika tider i södra, mellersta och norra Sverige, eftersom förhållandena är skiftande i olika regioner – genom kraftiga annonskampanjer göra trafikanterna uppmärksamma på trafikriskerna. Detta kan man då också göra genom att utnyttja radion, som ständigt är påslagen i bilarna.

Det vore värdefullt att använda även sådana metoder.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag håller med herr Sellgren om att de olika förslag på åtgärder som jag nyss från talarstolen så att säga läste upp rubrikerna på är gamla bekanta. Likaså håller jag med herr Sellgren om att det är hög tid att resultaten av de försök som gjorts konkretiseras i åtgärdsförslag och åtgärder. Men herr Sellgren kan näppeligen lasta den nuvarande regeringen för att vi ännu inte har nått några resultat. Och jag försäkrar att vi inte skall spilla någon tid i onödan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Om 100-årsminnet av Vegas färd genom Nordostpassagen

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Lindblads (fp) den 16 november anmälda fråga, 1976/77:79, och anförde:

Herr talman! Herr Lindblad har frågat mig vilka planer det finns i dag på att i anslutning till 100-årsminnet av Vegas färd aktualisera insatser med anknytning till A. E. Nordenskiölds gärning.

Med anledning av frågan har jag tagit kontakt med de kultur- och forskningsinstitutioner som i första hand kan väntas ha intresse för Nordenskiölds insatser. Det har visat sig att det på flera håll finns planer att fira 100-årsminnet av Vegas färd. Redan förra sommaren anordnades på Läckö slott en utställning bl. a. om Nordenskiöld. Etnografiska museet och naturhistoriska riksmuseet planerar utställningar. Också Vetenskapsakademien kommer att uppmärksamma jubileet. Dessutom har Örlogsmannasällskapet, Vetenskapsakademien och Svenska sällskapet för antropologi och geografi planer på att under sommaren 1979 genomföra en forskningsfärd i Vegas kölvatten.

Av förklarliga skäl är det ännu för tidigt att ge en samlad bild av hur olika museer och organisationer kommer att fira Vegas 100-årsminne. Det är emellertid alldeles klart att Nordenskiölds insats kommer att bli ordentligt uppmärksammat. Den fortsatta planeringen av de aktualiserade projekten ankommer givetvis på de olika institutioner som tagit initiativen.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka herr statsrådet för svaret.

För en tid sedan råkade jag läsa Rolf Edbergs biografi över Fridtjof Nansen. Det var intressant att se vilken vikt han fäste vid den inspiration som Nansen fick av Nordenskiöld, som Edberg kallar den systematiska polarforskningens portalfigur. Den då gamle Nordenskiöld var nästan den ende som trodde på den unge Nansens idé att på skidor ta sig tvärs över Grönland.

Det är intressant att se hur många aspekter som kan anläggas på Nordenskiöld, oavsett hur man nalkas honom. Mycket tidigt, direkt efter sin doktorsdisputation, flydde han från det ryska Finland, därför att han var kritiskt inställd mot regimen. Han blev riksdagsman här och fick en sådan ställning som vetenskapsman att tsar-Ryssland ändå lät honom komma in i landet för att forska och bli den förste som seglade runt det ryska väldet, dvs. den förste att klara Nordostpassagen.

Det råder väl inget tvivel om att Nordenskiölds insats blev den naturvetenskapliga insats i det här landet som på sin tid uppmärksammades kanske mer än någon annan. Men samtidigt är det väl lätt att konstatera att Nordenskiöld nu för många bara är den där med båten Vega och fyrverkeriet. Ännu har emellertid de fotografier som togs under Vega-färden inte blivit publicerade i samlat skick.

Nu har jag hört att det t. o. m. planeras att låta en svensk statsisbrytare inte bara följa i Vegas spår utan på samma gång klara Nordvästpassagen och därmed bli det första fartyg som gör detta. Om denna expedition lyckas och Sverige tillsammans med andra västländer och Sovjet får göra denna stora vetenskapliga insats, är det verkligen fråga om avspänning.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om utbyggnaden av
mindre tätorter*

Men det viktiga är väl att man utnyttjar det här tillfället för att både kulturhistoriskt och naturvetenskapligt hugfästa minnet av Nordenskiöld och göra konstruktiva insatser. Jag är glad över att statsrådet kunde redovisa att flera institutioner arbetar med den saken.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Om utbyggnaden av mindre tätorter

Fru bostadsministern OLSSON erhöll ordet för att besvara fru *Anderssons* i Hjärtum (c) den 11 november anmälda fråga, 1976/77:74, och anförde:

Herr talman! Fru Andersson i Hjärtum har frågat vilken inställning jag har till en utbyggnad av mindre tätorter när det inte finns arbetstillfällen på själva orten. Med anledning härav vill jag framföra följande.

Regeringen anser att bebyggelse i mindre tätorter skall underlättas. Det innebär framför allt att en komplettering av redan befintliga tätorter bör gynnas. På så sätt förbättras möjligheterna att behålla och utveckla den service som finns på orten. En lokalisering till tätorter som således direkt kompletterar befintlig bebyggelse bör enligt min mening underlättas, även om det inte finns tillräckligt med arbetstillfällen på själva orten. En förutsättning är självklart att arbetstillfällen finns inom rimligt pendlingsavstånd. Jag anser också att det är nödvändigt att etableringen av ny bebyggelse för bostadsändamål övervägs i översiktlig kommunal eller interkommunal plan. En regional balans mellan bostäder och arbetsplatser kan givetvis inte heller åstadkommas utan att beslut i planfrågor och regionalpolitiska insatser står i samklang med varandra.

Fru ANDERSSON i Hjärtum (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för det från min synpunkt positiva svaret.

Anledningen till min fråga var att vid informationsmöten om den kommunala översiktsplaneringen, som nu äger rum ute i kommunerna, har jag upplysts om att vissa länsarkitekter försöker påverka de kommunala planerarna att i översiktsplanen inte ta upp någon utbyggnad av de mindre tätorterna, om det inte finns arbetsmöjligheter just där.

I det aktuella fall som jag tänker på är avståndet till stora arbetsplatser mellan 7 och 15 km. Visserligen ligger några av dem i annan kommun. Lämplig hag- och skogsmark för bostadsändamål finns, liksom reningsverk med ytterligare kapacitet. Man har lågstadie- och deltidsförskola. Däremot har nuvarande affär svårt att få lån till om- och utbyggnad, om man inte kan visa att befolkningsunderlaget kommer att öka något genom att tätorten byggs ut. Kan inte detta ske, kommer servicen för nuvarande människor i trakten att försämrast.

Det finns säkert många hundra liknande tätorter i vårt land, som funge-

rar utmärkt och där det finns en gemenskap och ett samhällsansvar som jag anser att man måste ta vara på. Man kan även många gånger slippa ta åkermark i anspråk vid de större tätorterna om det finns alternativ mark vid de små tätorterna.

Genom bostadsministrernas svar hoppas jag, att kommunerna i sina över-
siktsplaner skall våga satsa mer på de små tätorterna och få balans inom
kommunerna, vilket invånarna i dessa orter och i glesbygderna runt om
ofta önskar. Därför tackar jag än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om lämpligheten av svensk export av kärnteknologi till Iran

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Gran-
stedts* (c) den 28 oktober anmälda fråga, 1976/77:48, till herr handelsmi-
nistern, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har frågat handelsministern hur han be-
dömer det lämpliga i en svensk export av kärnteknologi till Iran. Frågan
har överlämnats till mig för besvarande.

Med stöd av atomenergilagen har regeringen i förordningen 1975:20
föreskrivit att utrustning eller material på kärnkraftsområdet får utföras
ur landet först efter regeringens tillstånd. Vilken kärnkraftsutrustning
och vilket klyvbart material som omfattas av tillståndskrav vid export
framgår av lagen och av bilaga till förordningen.

Fördraget om förhindrande av kärnvapenspridning (NPT) är en grund-
val för regeringens inställning i alla frågor om eventuell svensk export
på kärnkraftsområdet. Framför allt genom stöd för detta fördrag, men
också på andra sätt, verkar regeringen för principen att kärnkraftsexport
endast kommer till stånd om fullgoda garantier föreligger för att all kärn-
kraftsverksamhet i importländerna uteslutande är för fredliga ändamål.

Någon ansökan om export av svensk kärnkraftsutrustning till Iran fö-
religger inte. Frågan om kärnkraftsexport berördes inte heller vid nyligen
avslutade överläggningar i Teheran inom ramen för den svensk-iranska
blandade kommissionen. Regeringen finner inte anledning att för dagen
ta ställning till frågan om export eller inte av kärnkraftsutrustning till
Iran.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Saken aktualiserades för några veckor sedan i samband med den blan-
dade kommissionens förestående avresa för handelsöverläggningar i Iran.
Det bedömdes då att frågan om en eventuell svensk export av kärn-
kraftsutrustning skulle kunna bli aktuell vid överläggningarna i Iran.
Nu blev den inte så, som framgår av svaret. Därför kanske frågan har

Torsdagen den
25 november 1976

*Om lämpligheten
av svensk export av
kärnteknologi till
Iran*

mindre aktualitet nu än den hade när den ställdes.

Jag finner det för min del ganska naturligt att den omorientering av svensk energipolitik som pågår f. n. – och som innebär att den tidigare satsningen på kärnkraft för svenskt bruk inte är lika aktuell längre – också kan komma att leda till en omorientering av den svenska exportinriktningen.

En annan sak som jag tycker är viktig att notera i det här sammanhanget är att NPT-avtalet som ju är den viktigaste begränsningen för svensk kärnkraftsexport, är ett ganska bräckligt skydd mot eventuellt missbruk. Det finns ju möjlighet för ett land som har undertecknat NPT-avtalet att med sex månaders varsel säga upp det och sedan utnyttja den utrustning och det material som man har fått. Vad som är viktigt i detta sammanhang är naturligtvis att regeringen på ett tillräckligt tidigt stadium kopplas in i de fall där det blir överläggningar mellan svenska exportörer och importörer i andra länder om försäljning av kärnkraftsutrustning.

Jag vill avsluta med att fråga statsrådet Johansson vilka förutsättningar den svenska regeringen har att på ett tillräckligt tidigt stadium framföra sina synpunkter om det på nytt skulle bli aktuellt med export av svensk kärnkraftsutrustning till Iran eller något annat land.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Allmänt gäller, som jag redan sagt, i den svenska exportpolitiken på kärnkraftens område att regeringens tillstånd krävs. Varje exportfall behandlas för sig. Vid export på kärnkraftsområdet tillämpar regeringen – liksom f. ö. ett antal andra länder – riktlinjer som är mera restriktiva än vad som tidigare gällt internationellt. Enligt dessa riktlinjer krävs internationell kontroll inte bara i samband med export av utrustning och material utan också i andra sammanhang. Även förbättrat fysiskt skydd är med bland de nya exportkraven.

Som svar på herr Granstedts direkta fråga, om regeringen har möjlighet att tillräckligt tidigt kopplas in när en eventuell exportaffär är aktuell, vill jag säga att det i varje fall i Sverige – med något undantag – är statliga eller statligt delägda företag som berörs av denna sorts affärer. Av naturliga skäl kan därför sådana kontakter upprätthållas ganska fortlöpande. Men jag vill också nämna att det kanske finns anledning att titta något ytterligare på denna problematik. Frågan om införande av vissa nya procedurer för framtida exportärenden, i syfte att formalisera de tidiga kontakterna vid handläggning av sådana här ärenden, är f. n. föremål för överväganden inom regeringen.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag inser naturligtvis att regeringen inte kan göra några förhandsuttalanden om hur man skall behandla eventuella framställningar om export av svensk kärnkraftsteknologi med de procedurordningar som nu gäller. Jag noterar i alla fall med tillfredsställelse den allmänt restriktiva inställning som jag tycker mig kunna utläsa ur statsrådet

Torsdagen den
25 november 1976

*Om upphävande av
förordning om
statlig upphandling
av råolja m. m.*

Johanssons svar. Jag vill också med tillfredsställelse notera att regeringen tydligen har ett starkt intresse av att komma in i ett tidigt skede av förhandlingarna och diskussionerna om eventuell svensk export. Som jag tidigare nämnde måste en av de allra viktigaste förutsättningarna i detta sammanhang vara att det inte pågår en mängd förhandlingar, som regeringen kanske är okunnig om, så att den kopplas in först i ett skede när diskussionerna nått mycket långt.

Därför vill jag än en gång tacka statsrådet för det svar jag fått på min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Om upphävande av förordning om statlig upphandling av råolja m. m.

Herr statsrådet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Siegbahns* (m) den 17 november anmälda fråga, 1976/77:82, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Siegbahn har frågat industriministern om regeringen avser att upphäva förordningen (1976:664) om upphandling för statlig myndighet av råolja eller raffinerade produkter. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Förordningen utfärdades sedan riksdagen efter förslag i propositionen 1975/76:124 fastställt riktlinjer för det statliga oljebolaget Svenska Petroleum AB:s verksamhet. Förordningen föreskriver skyldighet för statlig myndighet som inte hör till försvarsdepartementet att antingen samråda med eller anlita bolaget vid upphandling av oljeprodukter. Undantag görs för upphandling som uppgår till högst 50 kubikmeter om året.

Uppgiften att samordna statliga myndigheters oljeinköp har tidigare legat på försvarets materielverk. Denna samordning var frivillig. Detsamma gäller den nu aktuella samordningen. En myndighet kan alltså, förutsatt att samråd med Svenska Petroleum dessförinnan har skett, upphandla i egen regi i enlighet med upphandlingskungörelsens bestämmelser.

Under den korta tid som förordningen har varit i kraft har det inte inträffat något som ger regeringen anledning överväga att upphäva förordningen.

När förordningens tillämpning har gett tillräcklig grund för en bedömning avser jag att ta upp till prövning frågan om dess fortsatta giltighet. Därvid bör särskilt dess inverkan på konkurrensförhållandena inom oljehandeln beaktas.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Johansson för svaret på min fråga.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om upphävande av
förordning om
statlig upphandling
av råolja m. m.*

Den kan tyckas vara av begränsad betydelse. Så är i realiteten ingalunda fallet. Den har flera viktiga principiella, såväl politiska som ekonomiska, aspekter.

Jag vill i detta sammanhang inte ta upp de principiella frågor som gäller om det över huvud taget var klokt och riktigt att bilda ett statligt oljebolag med de väldiga ambitioner som nu föreligger. Mycket talar för att såväl landets som statens intressen skulle ha kunnat tillgodoses på ett enklare sätt. Jag skall här begränsa mig till den problemställning som aktualiserats genom min fråga.

Jag vill då börja med att säga att det kan te sig oskyldigt att bara kräva att de statliga myndigheterna skall inköpa olja först "efter samråd" med Svenska Petroleum AB, som det står i kungörelsen. Jag har dock under hand erfårit att denna bestämmelse i realiteten på alla håll tolkats så att de statliga organen är skyldiga att i framtiden täcka sitt oljebehov genom Svenska Petroleum AB. Härom har f. ö. också underhandsinstruktioner utgått från bl. a. flera f. d. regeringsmedlemmar. Detta står självfallet i strid med den motion som moderata samlingspartiet på sin tid lade fram med anledning av propositionen 124 om den statliga verksamheten på oljepolitikens område. Det står också i strid med folkpartiets motion i samma fråga, där man sade: "Vi förutsätter dock att detta inte innebär tvång för statliga företag att göra sina inköp genom bolaget."

Konsekvensen är att de många små oljehandelsbolagen, vid sidan om de multinationella företagen, tvingas slå igen eller åtminstone kraftigt skära ned sin verksamhet. Det måste stå i strid med den allmänna filosofi som präglar de nya regeringspartiernas verksamhet. Dessa bolag har hävdats att de inte har några invändningar emot att i konkurrens med ett statligt bolag bedriva sin verksamhet under förutsättning att konkurrensen bedrivs på lika villkor. Detta blir inte och kan inte bli fallet så länge den berörda författningen gäller.

En annan konsekvens blir att servicen, speciellt i glesbygden, efter hand kommer att försämrats och fördyras. Småbolagen har nu egna depåer och egen distributionsapparat just i sådana områden där lagring inte kommer att te sig ekonomiskt intressant för storbolagen om de multinationella bolagen blir ensamma konkurrenter till det statliga petroleumbolaget. De kommer då, vilket vi redan sett exempel på, att lägga ned dessa depåer och i stället belasta vägnätet med ytterligare lastbilstransporter. Ty man får ju inte glömma att Svenska Petroleum AB inte har, och synbarligen heller inte tänker skaffa, vare sig lagringsmöjligheter eller distributionsmöjligheter. Här har man i stället ingått ett monopolavtal med BP. En i sig tvivelaktig anordning.

Till slut vill jag fråga herr statsrådet Johansson: Kommer man, vid den översyn man skall göra, att kräva att det statliga petroleumbolaget skall gå ihop ekonomiskt och att det skall konkurrera på lika villkor på marknaden för oljeprodukter?

*Om upphävande av
förordning om
statlig upphandling
av råolja m. m.*

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att herr Siegbahn inte har uppfattat förordningen på annat sätt än jag, nämligen att det är klart att det inte föreligger någon skyldighet att upphandla, utan det föreligger alltså en *samrådsskyldighet*. Det är möjligt att det har förekommit missuppfattningar på den punkten, och det är viktigt att sådana missuppfattningar undanröjs.

Den här förordningen har inte varit i kraft mer än ungefär tre månader – närmare bestämt sedan den 24 augusti – och det föreligger alltså inte något direkt erfarenhetsunderlag. I svaret på frågan har jag angett att konkurrensförhållandena inom oljehandeln kommer att vara en viktig utgångspunkt för den prövning som måste komma efter ett tag, när man kan avläsa hur förordningen fungerar. Inte minst gäller detta det spörsmål som herr Siegbahn tog upp om de små oljeföretagens möjligheter att hävda sig i den här situationen och huruvida de i realiteten diskrimineras genom den nuvarande uppläggningsen.

I detta ligger egentligen svaret på den fråga som herr Siegbahn ställde. Det är klart att konkurrensaspekterna kommer att väga mycket tungt i den prövningen, men låt oss som sagt vänta någon tid, så att vi skall kunna avläsa mera exakt hur förordningen har tillämpats!

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag kan inte dela statsrådet Johanssons uppfattning att det inte finns något erfarenhetsunderlag. Jag tror det vore värdefullt om statsrådet och hans departementstjänstemän gick ut och talade med dem som är berörda. Det *finns* nämligen ett verklighetsunderlag: de håller redan på att förlora nästan hela den marknad de nu har.

Man kan visserligen säga att förordningen inte innebär något tvång, men den tolkas på detta sätt. Det är värdefullt att statsrådet Johansson säger att det inte är något tvång eller att förordningen inte på något sätt skall ha den karaktären, men om man nu bara låter tiden gå och säger, som alltid i sådana sammanhang, att man skall skaffa sig ett verklighetsunderlag, kan ju det inträffa att kon dör medan gräset gror. Här är det alltså risk för att när man skall börja granska effekterna finns inte några småbolag kvar, eller i varje fall har deras verksamhetsmöjligheter väsentligt minskat.

Sedan tycker jag inte att jag fick svar på mina frågor:

1. Kommer man att kräva konkurrens på lika villkor? Då kan man ju inte ha sådana bestämmelser.
2. Kommer man att kräva normal lönsamhet för det statliga bolaget, eller skall det med sin monopolställning kunna konkurrera ut de små privata företagen medan det självt går med förlust?

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Målsättningen bör naturligtvis vara att vi skall ha en likakonkurrenssituation.

Torsdagen den
25 november 1976

*Om mottagande av
latinamerikanska
flyktingar, m. m.*

Sedan finns det skäl av principiell karaktär – som jag inte har tagit upp i den här diskussionen – om vårt behov av ett statligt oljeföretag, och de skälen bör också beaktas i det här sammanhanget.

Men jag kan gå herr Siegbahn så långt till mötes att jag säger att om det här har varit en negativ effekt på nuvarande distributionsnät som verkat direkt diskriminerande mot de mindre oljeföretagen, är detta en tungt vägande invändning mot den förordning som finns.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag är medveten om att debatten hänger i luften om man inte diskuterar hela principfrågan om det statliga bolaget, men jag tycker ändå det är viktigt att slå fast att statsrådet Johansson har sagt att det inte får bli någon diskriminering.

Om det emellertid nu visar sig – och detta kan man redan i dag studera, man behöver inte vänta för att skaffa sig ytterligare verklighetsunderlag – att en diskriminering äger rum, och det ligger ju nästan en diskriminering redan i kravet att man skall vända sig till statens företag för samråd innan man får gå ut och köpa där man kan köpa billigast, så tycker jag att tiden är mogen för att göra den undersökningen. Då tror jag också att herr Johansson kommer att finna just att i glesbygderna depåer och annat som underlättar distributionen håller på att utsättas för ett kraftigt hot, till nackdel inte minst för dem som centerpartiet har ömmat för.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 25 Om mottagande av latinamerikanska flyktingar, m. m.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK erhöll ordet för att besvara herr *Wästbergs* i Stockholm (fp) den 28 oktober anmälda interpellation, 1976/77:21, och anförde:

Herr talman! Herr *Wästberg* i Stockholm har frågat mig dels hur jag bedömer läget för de politiska fångarna i Chile och för de chilenska flyktingarna i Argentina, dels om regeringen är villig att öka den s. k. latinamerikanska flyktingkvoten.

Sverige har efter händelserna i Chile 1973 tagit emot omkring 3 500 flyktingar – inberäknat anhöriga – från Latinamerika.

Flyktingsituationen i Sydamerika har under år 1976 allvarligt försämrats. I Chile har den politiska förföljelsen under det senaste halvåret tagit allt brutalare former. Antalet politiska fångar i Chile uppskattas f. n. till minst 2 000. De som fängslats under senare tid behandlas av allt att döma särskilt brutalt. Den chilenska militärregimen har nyligen gjort gällande att det numera endast finns ett fåtal politiska fångar i landet. Det finns all anledning att ställa sig skeptisk till dessa uppgifter.

Även i andra latinamerikanska länder förekommer svår politisk för-

följelse. Antalet politiska fångar i Uruguay är t. ex. nu större än någonsin. Många har lyckats fly därifrån. Liksom chilensarna har de bl. a. flytt till Argentina. I Argentina, där alltså ca 15 000 politiska flyktingar från olika latinamerikanska länder vistas, har flyktingarnas situation blivit ännu allvarligare än tidigare. Många av dem lever nu under ständigt livshot.

I april i år beslöt den dåvarande regeringen om en kvot på ca 750 flyktingar från främst latinamerikanska länder. Kvoten avser tiden mars 1976-juni 1977, dvs. 16 månader. Hittills har närmare 500 personer tagits ut inom ramen för kvoten. Härav återstår alltså endast 250 personer.

Med hänsyn till den allvarliga situation som nu råder i flera länder i Sydamerika anser jag att ytterligare insatser måste göras. Framställningar härom har också gjorts från flera håll, bl. a. av invandrarverket, Sveriges frikyrkoråd, Amnesty International och Sveriges flyktingråd. Regeringen har därför i dag fattat beslut om att öka den nuvarande kvoten med 500 flyktingar från främst latinamerikanska länder. Beslutet avser endast sådana flyktingar som löper risk för allvarlig förföljelse.

Herr WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det är ett mycket bra svar.

Chile har försvunnit från förstasidorna. Men förtrycket fortsätter. Tre år efter militärkuppen fortsätter förföljelserna av politiskt och ideologiskt olikstänkande. Tusentals människor hålls i fängelse, de flesta utan rättegång eller dom. Tortyr används systematiskt i förhören.

– Ibland känns det krävande att leva under detta ständiga tryck. Man undrar var man skall ta krafterna ifrån.

Så säger en kvinna i Chile vars man arresterades för två år sedan och sedan dess inte hörts av.

– Barnen tror fortfarande att pappa skall komma tillbaka. Jag vet inte om jag hoppas längre.

Så är verkligheten i dagens Chile. Ett politiskt förtryck som hårt drabbar människorna.

Tiotusentals människor har tvingats fly från Chile. Nästan hela den chilenska vänstern, liksom anhängarna av demokrati, har tvingats i landsflykt. I Argentina finns över 10 000 chilenska flyktingar i en skräckens exil, där de ständigt är hotade.

Den fria världen har ett stort ansvar för att flyktingarna från Chile skall kunna få en trygg hemvist. Några länder har redan tagit ett betydande ansvar. Jag är glad att Sverige *nu* – genom det besked Per Ahlmark ger – ansluter sig till de länderna.

Det rör sig här främst om två grupper förföljda. Den första är ungefär 500 människor som sitter i juntans fängelser, men släpps när något land vill ta hand om dem. De är utvisade ur Chile, men får vänta på inresevisum i säkerhetspolisens fängelser. Inget latinamerikanskt land vill ha dem. När den protestantiska hjälporganisationen Caref gjorde en rund-

Torsdagen den
25 november 1976

*Om mottagande av
latinamerikanska
flyktingar, m. m.*

fråga till de latinamerikanska staterna i somras vägrade samtliga att ta emot Chileflyktingar. Gränserna är stängda.

Den andra gruppen är de chilensare som hotats av DINA, den chilenska säkerhetspolisen, och de chilensare som lever under hot i Argentina. För många av dessa är kampen för livet en kamp mot tiden. De måste så snabbt som möjligt få visum till något annat land. Därför är arbetsmarknadsministerns besked om en ökning av flyktingkvoten så glädjande. Jag förutsätter att Per Ahlmark är positiv till att, ifall det blir nödvändigt, ytterligare öka kvoten under 1977 för att rädda än fler undan förföljelser i Latinamerika.

Sverige har här en chans att rädda människor undan förintelse. Då är inresetillståndet det väsentligaste, inte hur administrationen fungerar i Sverige när flyktingarna väl kommit hit. Att öka flyktingkvoten måste gå före platser på AMS-läger, i utbildning osv. Det hindrar inte att Sverige hittills kanske förefaller alltför dåligt förberett att ta emot flyktingströmmar av det här slaget. Frågorna om hur vi skall ta emot flyktingar handläggs av flera olika departement, av en rad olika myndigheter. Administrationen verkar ibland trögrörlig och beredskapen otillräcklig. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern om han planerar några åtgärder för att öka beredskapen mot oförberedda flyktingströmmar.

Herr arbetsmarknadsministern AHLMARK:

Herr talman! Olle Wästberg tog upp tre områden. Han sade med all rätt att förföljelserna av oliktänkande i Chile fortsätter.

Antalet politiska fångar i Chile i dag är svårt att uppskatta exakt. Enligt invandrarverket, som i samband med uttagningen av flyktingarna har kontinuerliga kontakter med internationella organisationer, bl. a. FN:s flyktingkommissarie, finns det omkring 2 000 personer som sitter fängslade av politiska skäl. Amnesty International anser att antalet är mycket större, sannolikt omkring 5 000. Även andra flyktingorganisationer, t. ex. Svenska flyktingrådet, anser att det rör sig om många fler än 2 000 personer. Mot den bakgrunden framstår juntans egna uppgifter som högst tveivelaktiga.

Det andra området som Olle Wästberg tog upp gällde flyktingarna i Argentina.

Sverige har under senare tid ökat flyktinguttagningen i Argentina, där situationen för politiska flyktingar f. n. är mycket svår. I somras värdjade FN:s flyktingkommissarie till ett antal länder, däribland Sverige, att så snart som möjligt ta emot ett ökat antal flyktingar från Argentina, eftersom många av dem befann sig i akut livsfara. Med anledning av det har invandrarverket under kort tid tagit ut 150 flyktingar i Argentina, och de har snabbt förts över till Sverige. Större delen av dessa 150 flyktingar kommer ursprungligen från Uruguay.

Uttagningen gjordes inom ramen för gällande kvot. Av de 500 flyktingar som hittills har tagits ut – huvudsakligen i Argentina och Chile – inom den nuvarande kvoten är ungefär 200 från Uruguay, 190 från

Chile och övriga från andra latinamerikanska länder, bl. a. Peru och Bolivia.

Det tredje området som Olle Wästberg tog upp gällde själva beredskapen när vi tar emot flyktingar till Sverige. Detta är mycket viktigt.

Förhållandena i åtskilliga länder har under senare år försämrats så att många människor av politiska, religiösa och andra skäl har tvingats att lämna sina hemländer och söka en fristad på annat håll.

Sverige har under senare tid tagit emot stora grupper av flyktingar som kommit hit antingen efter uttagning inom ramen för den särskilda flyktingkvoten eller på eget initiativ. Vid flera tillfällen har händelser utanför Sverige medfört att stora flyktinggrupper har kommit hit utan att detta kunnat förutses. Jag tänker då bl. a. på händelserna i Uganda 1972 och Chile 1973 och den nu aktuella strömmen av assyrier från Turkiet.

De flyktingar som Sverige har tagit emot under senare år har kommit från alltmer avlägsna länder med för oss främmande kulturer, språk och livsformer. Det har då visat sig, som Olle Wästberg säger, att det finns behov av en större beredskap än den som finns f. n. Det gäller bl. a. sådana områden som förläggning, utbildning och inte minst information både till flyktingarna själva och till den svenska allmänheten. Sedan bör också en bättre samordning av olika åtgärder för flyktingarna komma till stånd.

Mot den bakgrunden har jag för avsikt att låta utreda frågor som rör flyktinguttagning och flyktingarnas omhändertagande i Sverige. Även andra frågor som har anknytning till flyktingpolitiken kan bli aktuella. Arbetet kommer inledningsvis att bedrivas inom arbetsmarknadsdepartementet genom en kartläggning av olika problemområden. Avsikten är att utredningsarbetet skall genomföras snabbt, så att en bättre beredskap kommer till stånd. Det kan i sin tur leda till effektivare insatser till förmån för flyktingar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 26 Om sysselsättningsproblemen i Adakområdet

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Lycksele (s) den 28 oktober anmälda interpellation, 1976/77:23, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Lycksele har frågat mig dels på vad sätt jag avser att fullfölja förre industriministerns strävanden för att lösa sysselsättningsproblemen i samband med nedläggning av gruvdriften i Adakområdet, dels när annan sysselsättning kan erbjudas dem som nu friställs från gruvdriften.

Det är självklart att jag i linje med regeringens regional- och sysselsättningspolitiska strävanden vill medverka till en positiv lösning på sys-

Torsdagen den
25 november 1976

*Om sysselsättnings-
problemen i
Adakområdet*

selsättningsproblemen i Adakområdet. Lika självklart anser jag det vara att Boliden AB medverkar till att de anställda vid Adakgruvorna bereds annan sysselsättning. Samtidigt vill jag betona att det är en svår och ofta tidskrävande process att skapa nya sysselsättningstillfällen till orter i det norrländska inlandet. Det är därför viktigt att regionalpolitiken förstärks och i ökad utsträckning inriktas på inlandskommunernas problem. Detta har också klart markerats i regeringsdeklarationen.

Den s. k. Adakutredningen under ordförandeskap av landshövding Lyberg kommer sålunda att arbeta vidare med sitt uppdrag. Som herr Andersson känner till prövas inom utredningen f. n. ett antal projekt.

För dagen kan jag inte närmare uttala mig om när och i vad mån dessa kan leda till en ökad sysselsättning inom Adakområdet. Utredningens arbete följs ingående från industridepartementets sida. Jag räknar med att utredningen inom kort skall kunna ha slutfört sina förhandlingar och överläggningar rörande de aktuella projekten. Därefter kan dessa bli föremål för överväganden inom regeringen.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att regeringen kommer att pröva alla förslag som kan bidra till en förstärkning av näringsliv och sysselsättning i Adakområdet.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Först ber jag att få tacka för svaret på min interpellation. Det är emellertid med ganska stor besvikelse jag konstaterar att svaret i sak inte innehåller någonting alls. Jag uppfattar det närmast som utmanande innehållslöst.

I min interpellation har jag gett en rätt fyllig beskrivning av bakgrunden till de problem som nedläggningen av gruvdriften i Adakområdet innebär. Interpellationen mynnar ut i två konkreta frågor.

Den första frågan gäller på vad sätt industriministern avser fullfölja förre industriministern Rune Johanssons strävanden att lösa sysselsättningsproblemen i samband med nedläggningen av gruvdriften i Adakområdet. Vad industriminister Åsling nu har att säga är bara att när Adakutredningen slutfört sina förhandlingar skall dess förslag bli föremål för överväganden inom regeringen. Det är ju faktiskt ett minimum av vad man kan begära.

Min andra fråga gäller tidpunkten för eventuella insatser i Adakområdet. Jag har därvid bett om industriministerns bedömning när annan sysselsättning kan erbjudas i Adak. På den frågan svarar nu statsrådet Åsling att han inte kan uttala sig. Det är i och för sig ett rakt och klart besked, men det är naturligtvis mycket nedslående för dem som närmast berörs.

Jag noterar att industriministern i den kortfattade, mera allmänna kommentaren kring min interpellation konstaterar att det är en svår och ofta tidskrävande process att skapa nya sysselsättningstillfällen till orter i det norrländska inlandet. Ja, jag är medveten om detta. Den erfarenhet jag som representant för denna del av vårt land har av lokaliseringspolitiken

är precis densamma. Vi har ofta från socialdemokratiskt håll försökt att klara de svårigheter som är rådande. Lika ofta har vi då mötts med hurtfriska uttalanden från centerpartister, som hävdade att med deras politik skulle sysselsättningen i praktiskt taget alla orter kunna garanteras. Jag noterar den ändrade attityd som kommer till uttryck i svaret i dag.

Industriministern pekar på behovet av att förstärka regionalpolitiken och i ökad utsträckning inrikta insatserna på inlandskommunernas problem. Jag hälsar det naturligtvis med tillfredsställelse om sådana allmänna insatser, utöver dem som nu finns att tillgå, kan åstadkommas. Men den typen av åtgärder – om de nu kan skapas – tar, som statsrådet helt riktigt framhåller, lång tid. Det problem som jag tar upp i interpellationen kräver nu snabba åtgärder. Verksamheten i Adakgruvorna är under avveckling. Inom drygt ett år ligger verksamheten där helt nere. I oktober 1975 fanns enligt de uppgifter jag har fått 249 anställda. Däri har jag då inkluderat dem som arbetade vid Rudtjebäckengruvan. Nu finns 117 anställda kvar. Det innebär att mer än hälften lämnat verksamheten inom detta område.

Vi rör oss här inte med så höga tal om man jämför med nedläggningsshot inom vissa andra, stora orter. Men i den bygd det här gäller svarar gruvdriften för praktiskt taget alla arbetstillfällen. Därutöver finns bara viss serviceverksamhet. I och med att gruvorna läggs ned försvinner emellertid underlaget också för service. Som exempel kan nämnas att för två veckor sedan ytterligare en affär slog igen i Adak. Också en bilverkstad har för kort tid sedan upphört. Kvar är nu en konsumbutik, post, bank och en bensinförsäljare.

Tiden rinner i väg snabbt. De anställda inom området kan inte bara gå och vänta. De måste så att säga se om sitt hus. De som blir kvar till det bittra slutet torde drabbas av de största problemen. Det finns risk för att Boliden AB inte kan klara en omplacering av dessa, och de torde också tillhöra den grupp som är allra mest ortsbunden.

Mot denna bakgrund vill jag än en gång betona att det nu erfordras snabba åtgärder. I den rapport som Adakutredningen lämnade i augusti i år betonas att särskilda stödåtgärder, utöver dem som vidtas inom ramen för den allmänna lokaliseringspolitiken, erfordras. Endast under förutsättning att sådana särskilda stödåtgärder kan påräknas kan utredningen med försiktig optimism se en lösning av de akuta sysselsättningsproblemen.

Särskilda stödåtgärder har vid flera tillfällen tillgripits av den socialdemokratiska regeringen. Jag kan från mitt eget län exemplifiera med de åtgärder som regeringen vidtog för att kompensera den försenade igångsättningen av gruvdriften i Stekenjokk. Även regeringens stöd till lokalisering av Algots fabriker till Lycksele, Norsjö och Skellefteå kan nämnas i detta sammanhang.

Jag hade hoppats att industriministern i dag skulle kunnat göra utfästelser om de särskilda stödåtgärder som Adakutredningen begärt. Statsrådet säger att utredningen skall arbeta vidare och förhandla om vissa

Torsdagen den
25 november 1976

*Om sysselsättnings-
problemen i
Adakområdet*

aktuella projekt. De informationer jag kunnat få om dessa projekt säger att den optimism som man hade under våren nu är kraftigt dämpad. Hade de kunnat genomföras skulle bortåt 140 nya arbetstillfällen ha kunnat tillföras Malåområdet. Nu framstår det emellertid som ovisst huruvida någonting alls av detta kan genomföras. Jag gör den bedömningen bl. a. mot bakgrund av industriministerns svar på min interpellation. Och jag vill därvid upprepa att utredningen sagt att dessa projekt kan genomföras endast om regeringen är beredd att medverka till särskilda stödåtgärder. Av svaret att döma överväger regeringen inte några sådana insatser.

Jag vill därför avsluta mitt inlägg med en allvarlig vädjan till industriministern att göra en punktinsats i detta fall. Det är nödvändigt. Här finns inte tidsutrymme för att invänta allmänna förstärkningar av regionalpolitiken. F. ö. tror jag inte att allmänna åtgärder kan lösa problem av denna art. Här behövs riktade insatser. Även om sådana åtgärder strider mot centerpartiets och den borgerliga regeringens allmänna ideologi, så hoppas jag att industriministern ändå är beredd att se praktiskt på det aktuella och brådskande fall som sysselsättningssituationen i Adak utgör.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag är överens med herr Andersson i Lycksele om att åtgärderna i det mera långsiktiga perspektivet – den fortlöpande reform av regionalpolitiken som den nya regeringen står i begrepp att genomföra – löser inte de akuta problemen i Adakområdet. Det är fullständigt klart. När det gäller dessa akuta problem måste det normala handlingsmönstret tillämpas, och de åtgärder som regeringen initierar och de konkreta projekt som nu övervägs måste bli föremål för sedvanlig behandling. Jag kan till herr Andersson i Lycksele säga att vi inte skall spara någon möda för att från statsmakternas sida ge all den hjälp som är möjlig till företag och till kommunen när det gäller att utveckla och säkra sysselsättningen.

Att jag inte här i dag lovar ett visst mått av sysselsättning eller utfäster mig att skaka fram konkreta projekt beror möjligen på att jag inte anser det vara korrekt handlat mot människor som går och väntar på sysselsättning. Innan man gör utfästelser bör man ha konkreta och säkra projekt. Herr Andersson i Lycksele talade själv om den förra regeringens Norrlandssatsningar på Algots och Eiser där man gick ut med väldigt storslagna visioner och löften men inte ens hamnade på den halva sysselsättningsnivån, med påföljd att människor nu har rubbats i sin tilltro till statsmakternas allvar med de regionalpolitiska satsningarna. Den typen av förhastade utfästelser tänker inte jag medverka till.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Industriminister Åsling säger att han inte vill bryta det normala handlingsmönstret men lovar att inte spara någon möda. Jag tackar för denna komplettering som väl var något mera hoppingivande än det första svaret på min interpellation.

Industriminister Åsling gör sedan ett något halsbrytande påstående när han talar om att den förra regeringens löften om insatser beträffande Algots Nord skulle ha rubbat tilltron till de statliga insatserna. Vad det möjligen kan rubba tilltron till är de privata företagens löften om att hålla utfästelserna i samband med det stöd som staten har gett Algots. Det finns en fabrik i min egen kommun där industriministerns uppgift om att man inte ens nått till halva nivån inte heller stämmer. Man har nått en bra bit däröver men inte till de löften och förpliktelser som Algots Nord har iklätt sig i samband med lokaliseringen. Men detta kanske ligger vid sidan av den debatt vi nu för beträffande Adak och sysselsättningen där.

En strukturomvandling sker i näringslivet, och den måste vi självfallet vara beredda att acceptera i många fall. Ett exempel på en sådan nödvändig strukturomvandling är naturligtvis när malmen i en gruva tar slut, som i Adakområdet. Det är då viktigt att strukturomvandlingen sker i en socialt acceptabel form.

Jag vill minnas att riksdagen har gjort ett klart uttalande om detta. Jag vill därför fråga industriminister Åsling: Kan herr Åsling garantera att den principen kommer att tillämpas i samband med nedläggningen av gruvdriften i Adakområdet? Om så är fallet – vilket jag hoppas – är det nödvändigt med mycket snara åtgärder.

I mitt tidigare inlägg har jag visat att den sociala avrustningen i Adak pågår för fullt på grund av den omflyttning av anställda som redan har skett. Servicenivån får inte tillåtas sjunka ytterligare. Därför måste industriministern nu se till att någon konkret åtgärd kommer till stånd inom kort. Det bör vara sådana utfästelser som också kan följas upp.

Jag har inte begärt att industriministern här i dag skall tala om vilket projekt som skall komma. Men jag har begärt svar på den fråga som redan Adakutredningen ställde: Är regeringen beredd att medverka till särskilda stödåtgärder utöver de ordinarie lokaliseringpolitiska insatser som självfallet skall ske också i detta fall?

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är litet överraskad av de bröstitoner som min granne hemma i Lycksele, Georg Andersson, tar till i detta fall. Att malmen i Adakgruvan skulle ta slut har vi vetat under många år. Facket och samhällsnämnden har i olika sammanhang begärt att statsmakterna skulle vidta åtgärder för att förebygga de sociala konsekvenserna av en nedläggning av gruvdriften. Några sådana initiativ tog inte den gamla regeringen, förrän frågan var helt akut. Då tillsattes – det är väl knappt ett år sedan – en utredning, som skulle ta itu med att hitta alternativa sysselsättningar för dem som friställdes.

Det är ganska underligt att Georg Andersson nu, en månad efter regimskiftet, finner anledning att gå till storms mot att ingenting har blivit gjort i detta fall. Det är en sak som Georg Andersson skulle ha påbörjat långt tidigare och med samma kraft varmed han nu i talarstolen pläderar

Torsdagen den
25 november 1976

*Om sysselsättnings-
problemen i
Adakområdet*

för detta.

Att Adakgruvan kommer att läggas ned är, som jag sade, en sak som man har känt till under mycket lång tid. En utredning har tillsatts, och den arbetar. För att klimatet när det gäller att hitta alternativa sysselsättningar och lösa detta problem skall bli så bra som möjligt bör man försöka se positivt på frågan och inte gå på en konfrontationslinje, vilket Georg Andersson har gjort här i talarstolen.

Georg Andersson och jag har tillsammans ett gemensamt ansvar för att dessa problem blir lösta. Vi bör försöka lägga fram konkreta förslag för industriministern eller för utredningen och på det sättet påskynda sådana åtgärder att människorna i detta område kan bo kvar och få sysselsättning på platsen. Det är ett riktigt sätt att angripa dessa problem. Där efterlyser jag faktiskt större aktivitet från Georg Andersson.

Avslutningsvis vill jag naturligtvis vädja till industriministern att ta upp dessa frågor med verkligt allvar. Det tvivlar jag inte på att han är beredd att göra. Men det är också viktigt att man vidtar särskilda riktade åtgärder för att klara detta problem. Jag hoppas att ingen möda kommer att sparas i det fallet.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! I anslutning till vad herr Ångström sade senast om särskilda åtgärder och herr Anderssons i Lycksele upprepade fråga om statsmakterna kommer att medverka till särskilda åtgärder vill jag säga att självklart är vi beredda att diskutera sådana. De olika projektens karaktär och sysselsättningseffekt får i hög grad bli vägledande för de åtgärder och villkor som statsmakterna kan presentera.

Jag delar herr Anderssons grundinställning att samhället måste garantera människor arbete. Det är den målsättning vi har med regionalpolitiken. Där regionalpolitiken inte längre räcker till får arbetsmarknadspolitiken sätta in.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Får jag först vända mig till industriminister Åsling och tacka för det kompletterande svaret, som andas mera förståelse för detta problem eftersom statsrådet nu förklarar sig beredd att diskutera särskilda åtgärder. Jag noterar det som ett fall framåt och hoppas verkligen att den diskussionen inte skall behöva dröja. Jag upprepar att det brådskar. Att samhället måste gripa in är en viktig deklaration från industriministerns sida. Jag vill tolka det som ett besked om att strukturförändringen i detta område inte skall få ta en socialt icke acceptabel form.

Till min förvåning gick herr Ångström in i debatten, inte för att diskutera frågan med industriministern och den nya regeringen utan för att på ett skolmästaraktigt sätt undervisa mig om hur jag borde uppträda och hur jag borde ha uppträtt under tidigare år.

Herr Ångström påstår att jag tillgriper brösttoner. Jag tror att det är att förvränga fakta i målet. Jag har här gjort mig till tolk för en lokal

opinion i Adak. Jag var där i våras på ett möte med mycket folk, och den oro man kände var påtaglig. Men då fanns det förhoppningar. Nu är förhoppningarna beträffande de projekt som då var på gång väsentligt dämpade. Därför har man vänt sig till mig och andra för att be oss skynda på en lösning av denna fråga. Det har jag gjort i dag. Det skall väl inte herr Ångström bli ilsken över? Det tycker jag är en överraskande reaktion.

Herr Ångström kastade sig över den socialdemokratiska regeringen. Jag skall inte uppträda som advokat för den – herr Ångström vill för sin del tydligen uppträda som advokat för den nya regeringen. Jag tror inte herr Ångström gjorde dess sak bättre med sitt inlägg. Den socialdemokratiska regeringen tog inga initiativ, sade herr Ångström. Herr Ångströms historieskrivning visar bara en sak, nämligen att han inte har läst på. Han har tydligen inte ens läst min interpellation. Om han hade gjort det borde han rimligtvis känna till den tidtabell som har gällt i detta sammanhang.

Utredningen tillsattes så snart problemet blev känt. Den har avlämnat en rapport inom den tid som den socialdemokratiska regeringen hade fastställt för dess arbete. Men handläggningen av ärendet kom ju på grund av valutgången att hamna i andras händer.

Som ett exempel på att herr Ångström är litet vilsen i den här frågan kan jag peka på att nedläggningen av Rudtjebäckengruvan, som berör 68 anställda om jag minns rätt, kom tidigare än man hade räknat med. Man hade räknat med att verksamheten skulle pågå till 1978, men nu blev det hastigt slut. Det förändrade i någon mån situationen.

Herr Ångström efterlyste aktivitet från min sida. Från socialdemokratiskt håll har vi verkligen visat aktivitet. Jag skulle kunna räkna upp en hel del i det avseendet. Socialdemokratiska föreningen i Malå har varit mycket aktiv och har gått till storms, om jag får använda det uttrycket, för att få saker och ting att hända. Den socialdemokratiska regeringen var lyhörd, och jag tror man kan säga att den arbetade med den skyndsamhet som varit möjlig.

Med denna interpellation har jag velat markera att den skyndsamheten måste gälla också i fortsättningen. Att jag var litet indignerad i mitt första inlägg berodde självfallet på att industriministerns skriftliga svar innehöll egentligen ingenting, som jag sade.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Orsaken till mitt något engagerade anförande var helt enkelt att jag alltid påverkas på det sättet när jag tycker mig märka dubbelmoral. Georg Andersson har under mycket lång tid känt till att det är problem i Adakområdet men har inte tagit upp frågan tidigare, när han hade möjligheter att tala dirckt med sin egen regering. Jag tycker då att det var underligt att Georg Andersson en månad efter regimskiftet gick till ett så starkt angrepp mot att den nya regeringen inte gjorde någonting för att klara sysselsättningen i Adakområdet. Det var den dub-

Torsdagen den
25 november 1976

*Om sysselsättnings-
problemen i
Adakområdet*

belmoralen – tystnaden förut och aktiviteten nu – som jag främst vände mig mot.

Den gamla regeringen kände till att Adakgruvorna skulle komma att sina – det har varit känt under mycket lång tid. Regeringen har fått brev och påstötningar från facket i Malå och från andra personer och institutioner i Malå- och Norsjöområdet. Det är bara att konstatera att när man står vid slutpunkten och gruvan definitivt skall läggas ned, så finns det ingen sysselsättning att tillgripa. Den nya regeringen kan inte lastas för detta. Det ansvaret måste den gamla regeringen bära helt och fullt.

Men jag vill också poängtera att Georg Andersson och jag är på samma linje i en fråga: det behövs verkligen åtgärder i Adakområdet. Det har jag framfört till den nya regeringen, och det kommer jag att trycka på så långt det bara är möjligt.

En utredning arbetar med de konkreta frågorna. När utredningen för den nya regeringen presenterar sitt förslag, hoppas jag att det möter ett positivt gensvar och att man får fram åtgärder för att värna sysselsättningen i Adakområdet och i Malåområdet i stort. Där är naturligtvis Georg Andersson och jag i dag på samma linje.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag skall gråta eller skratta när herr Ångström här talar förmanande om att jag visar exempel på dubbelmoral. Det påståendet får stå för herr Ångströms räkning. Men jag tycker att det är att fly från en seriös debatt att försöka göra detta till en moralfråga.

Herr Ångström sade att jag borde ha talat direkt till min egen regering under dess existens. Men vad vet herr Ångström om kontakterna inom det socialdemokratiska partiet? Den socialdemokratiska riksdagsgruppen i Västerbottens län har gång på gång i pressen och på annat sätt pekat på förmånen av den nära kontakt som vi har haft med den socialdemokratiska regeringen. Och vi har upprepade gånger talat om för herr Ångström – och för andra människor som velat lyssna; det har ju herr Ångström inte velat – att det ofta har varit av större värde och lett till större framgång att tala direkt med regeringen än att hålla stora tal från riksdagens talarstol, som ju herr Ångström har en förmåga att göra. Jag skulle kunna ta många exempel på det. I mitt första inlägg nämnde jag Stekenjokk, och det kan räcka med att upprepa det namnet för att erinra herr Ångström om en viktig fråga i detta sammanhang.

Vi har varit aktiva. Vi skryter inte med det, men eftersom herr Ångström nu efterlyste vad vi gjort vill jag betona att aktiviteter har pågått. Socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning, och som jag tidigare sade lade den utredningen fram sin rapport inom den tid som den var anvisad att göra det. I rapporten redovisade man regeringen tre projekt som man såg förhoppningsfullt på, och det är de projekten som vi nu försöker följa upp med dagens debatt. Det är det konkreta i denna diskussion. Men jag upprepar att i dag ser man på dessa projekt med mindre

optimism än man gjorde för några månader sedan. Det är det allvarliga i situationen. Och vad vill herr Ångström göra åt det? Ja, han talar indignerat om att jag skall vara tyst nu, eftersom jag inte talade lika högljutt här i kammaren före regeringsskiftet.

Nu hävdar herr Ångström att han själv har nära kontakter med den nya regeringen, och han vill tydligen tala om att han arbetar ungefär på samma sätt som vi gjorde före regimskiftet. Men när jag nu valde att lyfta fram denna fråga inför offentligheten i en riksdagsdebatt i dag, så gjorde jag det därför att jag tycker att det var hög tid att göra det för att få ett besked av den borgerliga regeringen. Jag har visserligen inte fått så mycket på hand, men jag tycker ändå att herr Åslings senaste inlägg ingav vissa förhoppningar, och jag vill än en gång vädja om snabba insatser.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt så mycket mera utan vill bara säga till Georg Andersson att man naturligtvis blir litet förvånad över agerandet i dag, när hans tidigare agerande – som han själv talar om – i varje fall har försiggått under fullständig tystnad. Jag konstaterar också att talet om en nedläggning av Adakgruvan på grund av sinande malmtillgång inte har givit något resultat, utan människorna där uppe står i dag utan ersättningsjobb när gruvan läggs ned. Detta är tragedi, och ansvaret därför faller på den gamla regeringen.

Nu hoppas jag att den nya regeringen tar krafttag, så att människorna i bygden får de sysselsättningstillfällen som behövs för att bygden skall kunna fortleva.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Summan av herr Ångströms inlägg i dag är väl att han till varje pris vill lägga skulden för den bristande sysselsättningen i Adak på den socialdemokratiska regeringen. Egna initiativ, egna insatser från hans sida kan jag inte erinra mig. Som jag sade förut var jag själv under våren uppe i Adak på ett välbesökt möte och diskuterade frågorna, och jag har också nära kontakter med de fackliga organisationer som lever mitt uppe i de här förhållandena.

Jag känner inte till att herr Ångström reagerat tidigare, och då han nu gör det är det inte i sakfrågan, utan han vänder sig med indignation mot mig, därför att jag tar upp problemet i riksdagen. Jag förstår inte logiken i herr Ångströms handlande.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det är den förra regeringen som bär ansvaret för att Adakborna ännu inte har fått någon ny sysselsättning när gruvan verkligen läggs ner, och det är en tragedi för bygden.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
25 november 1976

*Anmälan av
interpellationer*

§ 27 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1976/77:15 till arbetsmarknadsutskottet

§ 28 Anmäldes och bordlades
Motioner
1976/77:19 av herr *Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1976/77:37 om ändring i lagen (1973:371)
om kontant arbetsmarknadsstöd
1976/77:20 av herr *Aspling m. fl.*
med anledning av propositionen 1976/77:44 om ändring i lagen (1962:381)
om allmän försäkring, m. m.

§ 29 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 25 november

1976/77:52 av herr *Sellgren (fp)* till herr justitieministern om åtgärder mot prostitution:

Riksdagen har nyligen godkänt socialutskottets uttalande att det är oundgängligen nödvändigt att en grundläggande kartläggning av problemen kring prostitutionen kommer till stånd. Riksdagen har också bifallit justitieutskottets hemställan om en utvärdering av de år 1973 antagna bestämmelserna om pornografiska föreställningar m. m.

I massmedia har de senaste dagarna framkommit uppgifter, som understryker vikten av att åtgärder vidtas omedelbart. Enligt dessa uppgifter förekommer på många håll regelrätt bordellverksamhet under skydd av 1973 års bestämmelser. Prostitutionens utbredning till barn och ungdomar förefaller ha än större utbredning än vad som uppmärksammades under den tidigare riksdagsdebatten. Från polishåll har enligt uppgifter i massmedia uppgivits att polisen saknar tillräckliga resurser att ingripa med stöd av gällande lagstiftning. Det framkommer även att man med hänvisning till sexualbrottsutredningen anser det riktigt att inte prioritera ingripanden mot koppleri och förförelse av ungdom. Det är enligt min mening oacceptabelt att man i tillämpningen på detta sätt föregriper lagstiftningen. På grund av den förödande kritiken mot sexualbrottsutredningens betänkande är det än mer anmärkningsvärt, om det åberopade uttalandet svarar mot en allmän uppfattning inom polisen.

En del av veckopressens kontaktannonser förmedlar tydligen kontakt med prostituerade, däribland barn. Fråga är om inte dylik annonsering borde falla under kopplerilagen. Detta är en utveckling som måste stämma

alla till allvarlig eftertanke. Det är således angeläget att riksdagens beslut om en utvärdering av 1973 års bestämmelser och begäran om en grundläggande kartläggning av problemen kring prostitutionen kommer till stånd. Enligt min mening bör dessutom åtgärder vidtas omedelbart mot barn- och tonårsprostitutionen.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få framställa följande frågor:

1. Avser herr justitieministern anvisa polisen större resurser för bekämpande av koppleri och förförelse av ungdom?
2. Vilka åtgärder avser herr justitieministern vidta med anledning av de återopade riksdagsuttalandena om prostitution och pornografiska föreställningar?

1976/77:53 av herr Nilsson i Kristianstad (s) till herr socialministern om vidgad rätt till handikappersättning:

Vid införande av handikappersättning 1974 angavs i proposition 1974:129 att ersättningen borde tillkomma försäkrade, vars fysiska eller psykiska funktionsförmåga för avsevärd tid är nedsatt. Det är exakt den formulering som riksförsäkringsverket gav i sitt utredningsförslag. Funktionsförmågan skall vara nedsatt så mycket att den handikappade a) behöver mera tidskrävande hjälp av annan i sin dagliga livsföring b) behöver fortlöpande hjälp av annan för att kunna förvärvsarbeta eller studera c) på annat sätt har betydande merutgifter. Vård- och hjälpbehovet skall vid bedömningen vägas samman med de merkostnader som följer av handikappet. Det angavs som exempel på merkostnader som bör kunna grunda rätt till handikappersättning bl. a. exceptionella behov av föda efter vissa tarmoperationer. Blinda, döva och gravt hörselskadade har alltid rätt till ersättning.

Det nya förslaget skulle i fråga om handikappersättning innebära såväl en utvidgning av den tidigare rätten till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning som en icke obetydlig uppmjukning av de villkor som gällde för rätten att erhålla dessa förmåner.

I samband med utskottsbehandlingen behandlades också en skrivelse från De handikappades riksförbund. DHR ansåg att gravt rörelsehindrade borde garanteras handikappersättning på samma sätt som syn- och hörselskadade. Om så inte sker föreligger enligt DHR:s mening risk för att dessa med den utformning förslaget fått inte kommer att få någon ersättning alls. Utskottet ansåg emellertid att de farhågor som DHR uttalat var överdrivna. Genom lagens utformning har, enligt utskottet, garantier skapats för att man skall uppnå syftet att ge rörelsehindrade rätt till handikappersättning efter generösare tillämpning än tidigare invaliditetsersättning/tillägg.

Vi kan nu finna att försäkringsdomstolen gjort helt andra bedömningar av lagen än som förutsatts vid riksdagsbehandlingen av handikappersättningen.

I ärenden där gravt rörelsehindrad yrkat handikappersättning på grundval av bilkostnader har domstolen avslagit besvär med hänvisning till att vederbörande äger rätt att utnyttja kommunens färdtjänst. I förarbetena har bilen accepterats som ett förflyttningshjälpmedel vars kostnader är ersättningsgrundande. Den som har så stora rörelsehinder att han har bil bedöms av handikappexperter ha så väsentligt hjälpbehov och merkostnader att detta är skäl för beviljande av ersättning. Försäkringsdomstolens utslag får allvarliga konsekvenser för rörelsehindrade när det gäller att klara sin arbetssituation och möjligheter att leva ett aktivt liv i övrigt.

Försäkringsdomstolen har i ett annat utslag anfört att psoriasissjuk inte kan betraktas ha nedsatt funktionsförmåga. Psoriasissjuka skall därför fortsättningsvis inte vara berättigade till handikappersättning trots väsentliga merkostnader.

Riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen tolkar också bestämmelsen om att merkostnaderna skall vara "verifierbara" så att person måste ha haft utgifter för att få ersättning. Den som har ekonomiska möjligheter att köpa sig service eller t. ex. klimatresor får ersättning men inte den som är mindre bemedlad.

Är socialministern beredd vidta åtgärder som undanröjer de hinder som f. n. föreligger för att erhålla handikappersättning i enlighet med intentionerna i riksdagsbeslutet 1974?

1976/77:54 av herr *Gustavsson* i Nässjö (s) till herr försvarsministern om arbetarskyddet inom försvaret:

Under senare år har olika åtgärder vidtagits för att stärka arbetarskyddet inom arbetslivet. Skärpta skyddsföreskrifter, utbyggd yrkesinspektion och förstärkt ställning för skyddsombuden är några exempel. En ny arbetarskyddslag förbereds f. n.

Inom försvaret har de värnpliktiga i olika sammanhang krävt ökat inflytande i skyddsarbetet. I arbetet med en ny arbetarskyddslag har de fackliga organisationerna inom försvaret krävt att skyddsbestämmelserna i sin helhet också skall gälla försvarets arbetsplatser.

Enligt pressuttalande (Värnplikts-Nytt nr 12 1976) säger försvarsministern Eric Krönmark bl. a.:

"I det militära har man något som inte finns i det civila, det personliga ansvaret.

Om det skulle gå så illa att någon stryker med under en övning, så är övningsledaren skyldig att betala livräntan till de efterlevande.

Många befäl tycker det är hårt, men jag tycker att det är bra. Det är den viktigaste skyddsåtgärden man kan ha i det militära."

Mot bakgrund härav vill jag ställa följande frågor till herr försvarsministern:

1. Har denna regel tillämpats tidigare och i så fall hur många försvarsanställda har betalat eller håller på att betala livräntor och liknande

skadestånd med hänsyn till de olycksfall som inträffat den senaste tio-årsperioden?

2. Om regeln inte tillämpas, på vilket sätt kommer information till de försvarsanställda att ske om denna fr. o. m. nu gällande och enligt statsrådet bästa skyddsåtgärden man kan ha i det militära?

3. Kommer den nya arbetarskyddslagen inte att omfatta försvaret med hänsyn till statsrådets syn på arbetarskydd inom detta område?

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Meddelande om
frågor*

§ 30 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 24 november

1976/77:103 av fru *Tillander* (c) till herr kommunikationsministern om den framtida färjtrafiken över Öresund:

Torsdagen den 26 februari 1976 besvarade dåvarande kommunikationsministern Norling några frågor med anledning av den förebådade nedläggningen av viss färjtrafik över Öresund. Bakgrunden var att m/s *Gripen* skulle tagas ur trafik på leden *Skeppsbron* i *Malmö-Havnegade* i *Köpenhamn*.

Snabba och bekväma förbindelser mellan två av Nordens största städer har länge varit en självklarhet och borde förbli så. F. n. uppfyller inte förbindelserna *Malmö-Köpenhamn* kraven på turtäthet, säkerhet och kapacitet. Det är en angelägen sak att åtgärder vidtas för att förbättra och förnya kontaktmöjligheterna över *Sundet*.

F. n. pågår en omstrukturering av *Sundstrafiken* bl. a. genom förändringar i ägarförhållandena. Länsstyrelsen i *Malmö* håller på med en kartläggning av *Sundstrafiken* och den framtida trafikutvecklingen över *Öresund*.

Eftersom båttrafiken fyller ett stort behov och bl. a. bidrar till att öka turismen i *Malmö* är det angeläget att bolagen har en sådan trafikpolicy att persontrafiken stimuleras.

Med hänvisning till det anförda vill jag till herr kommunikationsministern ställa följande fråga:

Är kommunikationsministern beredd att redovisa vilka planer som nu finns för den framtida färjtrafiken över *Öresund*?

1976/77:104 av herr *Hermansson* (vpk) till herr statsrådet *Mundebo* om förslag till riksdagen avseende en generell skatteflyktsklausul:

En allmän bestämmelse mot kringgående av skattelag, en generell skatteflyktsklausul, föreslogs 1975 av en expertgrupp inom företagsskatteberedningen. Expertgruppens förslag har därefter remissbehandlats, och

Torsdagen den
25 november 1976

*Meddelande om
frågor*

enligt skatteutskottets betänkande 1976/77:5 har det övervägande antalet remissinstanser ställt sig positiva till en sådan allmän skatteflyktsklausul.

Avser regeringen att framlägga förslag om en allmän skatteflyktsklausul och när är förslaget i så fall att vänta?

1976/77:105 av herr *Fridolfsson* (m) till herr justitieministern om åtgärder mot prostitutionen bland barn och ungdom:

Ämnar statsrådet vidta några särskilda åtgärder mot prostitutionen bland barn och ungdom?

1976/77:106 av herr *Sandberg* (c) till herr kommunikationsministern om ökad utbildning av bussförare:

Utbildningskapaciteten av bussförare i Sverige täcker f. n. inte alls det behov som föreligger. Förarbristen har inte minst märkts i Stockholmsområdet, där Storstockholms Lokaltrafik trots mycket stora egna ansträngningar på bl. a. utbildningssidan fortfarande har svårigheter. Frågan gäller dock hela landet. Enligt berörda trafikorgans uppfattning föreligger ett troligt utbildningsbehov fram till 1980 på mellan 2 000 och 2 500 förare per år. Förutom att satsningar på kollektivtrafiken bromsas upp leder förarbristen till sämre arbetsmiljöförhållanden för den aktiva bussförarkåren. Frågan har varit uppe i riksdagen vid flera tillfällen men några mer påtagbara förbättringar av situationen har hittills inte kunnat noteras.

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd vidta för att snabbt förbättra utbildningssituationen för bussförare?

den 25 november

1976/77:107 av fru *Hjelm-Wallén* (s) till fru statsrådet Mogård om ökad utbildning av förskollärare:

Under år 1976 har kommunerna byggt ett vida större antal daghemsplatser än som var förutsett för första året i överenskommelsen mellan regeringen och Svenska kommunförbundet. Detta ställer utökade krav på utbildningen av personal inom barnomsorgen.

Av vilka skäl begagnade regeringen inte möjligheten att genom förslag i tilläggsbudgeten ytterligare öka utbildningen av förskollärare?

1976/77:108 av herr *Lövenborg* (vpk) till herr justitieministern om situationen på fångvårdsanstalterna:

På en rad fångvårdsanstalter råder stor oro. Punktstrejker och andra typer av aktioner har under de senaste veckorna förekommit runt om i landet. Fångarna anser att förhållandena har försämrats under den se-

naste tiden. Från kriminalvårdsstyrelsens sida har, såvitt man kan bedöma, inga verkliga initiativ tagits för att tillgodose fångarnas krav på förbättringar.

Med stöd av vad jag här anfört vill jag fråga herr justitieministern:

Avser statsrådet att ta några särskilda initiativ med anledning av den spända situationen på en rad av landets fångvårdsanstalter?

1976/77:109 av herr *Claeson* (vpk) till fru statsrådet Friggebo om åtgärder mot hyreshöjningar:

Hyresutvecklingen under senare år, med nya hyreshöjningar av en storleksordning som saknar motsvarighet under någon tidigare period under efterkrigstiden, har medfört stora problem för hundratusentals hyresgäster i vårt land.

Hyreshöjningarna i de allmännyttiga bostadsföretagen, som beslutats från instundande årsskifte eller inom kort kommer att genomföras – med upp till 250 kr. per månad för en normal bostadslägenhet – ökar oron och bekymren bland hyresgästerna.

Dessa hyreshöjningar leder även till motsvarande eller högre höjningar i de privata hyreshusen genom gällande hyreslagstiftning, enligt vilken "allmännyttans" hyror är prisledande. Detta betyder en fortsatt, allt kraftigare höjning av den allmänna hyresnivån.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Kommer statsrådet att föreslå några åtgärder i syfte att stoppa den nuvarande hyresutvecklingen och pressa ned boendekostnaderna?

1976/77:110 av fru *Lantz* (vpk) till herr socialministern om åtgärder mot barnprostitution och barnpornografi:

Det är ett erkänt faktum att det förekommer barnprostitution och barnpornografi. Flickorna som utnyttjas i kommersiellt syfte blir allt yngre, och omfattningen av denna verksamhet breder ut sig allt snabbare.

Vilka åtgärder ämnar socialministern vidta för att stoppa barnprostitutionen och barnpornografien?

1976/77:111 av herr *Gahrton* (fp) till herr justitieministern om situationen på fångvårdsanstalterna:

På ett flertal av landets fångvårdsanstalter pågår protestaktioner av olika slag. Framför allt kräver fångarna bättre möjligheter att agera fackligt, rätt att förhandla med kriminalvårdens myndigheter, möjligheter för förtroenderåd att fungera utan onödiga svårigheter, fria kommunikationsvägar för fackliga ändamål inom anstalterna och med yttervärlden, t. ex. pressen. I samband med den nu pågående konflikten har företrädare för kriminalvårdsstyrelsen i bryska ordalag avvisat fångarnas krav på förhandlingar.

*Meddelande om
frågor*

Mot den bakgrunden vill jag fråga herr justitieministern:

Under vilka förutsättningar och i vilka sammanhang bör kriminalvårdens myndigheter förhandla med fångarnas företrädare?

1976/77:112 av herr *Gahrton* (fp) till herr arbetsmarknadsministern om förutsättningarna för politisk asyl för vissa iranska medborgare:

Sedan den 6 november befinner sig i Sverige fyra iranska studenter som i bryska former utvisats från Frankrike i samband med ett oklart och i Frankrike omdebatterat skottedrama. De har sökt politisk asyl i Sverige. Affären har slagits upp stort i iransk press. Enligt ett telegram avsänt av nyhetsbyrån AP från Stockholm den 15 november 1976 är fallet en "het potatis" för Sverige. Enligt samma telegram skall en talesman för UD privat ha erkänt att fallet är potentiellt farligt för de iransk-svenska relationerna, med tanke på den pågående kraftiga svenska exportoffensiven i Iran".

Mot den bakgrunden vill jag fråga herr arbetsmarknadsministern:

Finns det enligt arbetsmarknadsministerns uppfattning någonting som hindrar att iranska medlemmar av en i Iran förbjuden organisation (Iranska studentförbundet - CISNU) skulle kunna beviljas politisk asyl i Sverige?

1976/77:113 av herr *Sellgren* (fp) till herr kommunikationsministern om översyn av investeringskalkylerna för järnvägstrafiken:

Investeringarna inom kommunikationssektorn sker i dag på grundval av olika bedömningar. Inom vägverket utgår man i princip från samhällsekonomiska kalkyler (s. k. cost-benefit-analyser). En vidareutveckling av denna kalkylmetod förordas av kommittén för den långsiktiga vägplaneringen (KLV) (SOU 1975:85).

Inom SJ görs alltjämt investeringsbedömningar på grundval av enbart företagsekonomiska kalkyler. Detta skapar svårigheter för regering och riksdag att i överensstämmelse med de samhällsekonomiska värderingarna fördela investeringsanslagen mellan väg och järnväg.

Är kommunikationsministern beredd att på lämpligt sätt komplettera underlaget för en ny trafikpolitik genom en översyn av investeringskalkylerna för järnvägstrafiken i syfte att göra dem mer jämförbara med motsvarande kalkyler på vägsidan?

1976/77:114 av herr *Pettersson* i Helsingborg (s) till herr budgetministern om åtgärder mot narkotikasmuggling över Helsingborg:

Det omvittnas i dag från alla håll i landet att läget på narkotikafronten allvarligt försämrats.

Polisen har satt in alla tillgängliga resurser för att bekämpa de ligor som härjar inom narkotikamarknaden men har likväl kommit på efter-

kälken. Enligt uppgifter i pressen skulle man från ledningen i tullverket centralt lördagen den 20 november ha uttalat att det inte är personalförstärkningar som behövs för att stoppa knarkvågen utan att det är en utökad inre spaning som skall fälla avgörandet.

Enligt min mening bör den främsta målsättningen vara att förhindra narkotikan från att komma in i landet. Att få ett totalt stopp är omöjligt, men förhållandena kan förbättras betydligt genom en förstärkning av tullens resurser.

Det har framkommit vid polisförhör med narkotikasmugglare att huvudparten av narkotikan tas in över Helsingborg. Detta är förklarligt med den bristfälliga bevakning som råder där på grund av personalbrist. Det har upplysts att man vid ca 2 000 ankomningar per år med passagerarfartyg inte har någon bevakning i tullfiltren. Svenska tullmannaförbundets avdelning i Helsingborg har tillsammans med den ansvariga ledningen där vid flera tillfällen ställt krav på en utökning av bevakningspersonalen men inte fått något gehör för detta.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till herr statsrådet Mundebo:

Vill statsrådet medverka till att tullfiltren i Helsingborg är bemannade då passagerarförande fartyg anländer?

1976/77:115 av herr *Siegbahn* (m) till herr justitieministern om principerna för visst slag av polisingripande:

Vilka principer gäller för polisens handlande vid åtgärder som ockupationen av Kungsportstorget i Göteborg och i samband därmed inspråktagande av enskild egendom, såsom byggnadsmaterial och elström?

1976/77:116 av herr *Andersson* i Södertälje (s) till herr kommunikationsministern om bättre anpassning av televerkets riktnummerområden till kommungränserna:

Framställningar från Södertälje till televerket om att frikrets inrättas inom de delar av kommunen som har riktnummeranknytning till annat håll har inte tillmötesgått. Inte heller har utlovats att alla kommunens invånare skall få telefonkatalogen för Södertälje. Som det nu är tillhör vissa delar av Södertälje kommun andra riktnummerområden. Människorna där kan inte utan att ringa rikssamtal nå sitt kommuncentrum och de förvaltningar de tillhör. Televerket anser det för dyrt att ändra på förhållandet.

Med anledning härav vill jag fråga herr kommunikationsministern:

Borde det inte ingå i televerkets service att anpassa sin verksamhet till den kommunreform som nu gäller i sex år?

Nr 33

Torsdagen den
25 november 1976

*Meddelande om
frågor*

1976/77:117 av herr *Ångström* (fp) till herr justitieministern om åtgärder mot barnprostitution och barnpornografi:

TV-programmet den 24 november 1976 om barnporr och flickprostitution visade att uppenbara lagbrott förekommer där minderåriga flickor utnyttjas genom otukt, otillbörligt utnyttjande, koppleri och knarkklanging. Verkan av detta är oftast förödande för de inblandade barnens och ungdomarnas framtid.

Avser justitieministern ta initiativ för ett kraftigt ingripande från polisens sida mot dessa uppenbara lagbrott?

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 17.42.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert